

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J.D. Janse, Ede

Waarheid en eenheid

Joh. 17: 11, 17

Kort vóór zijn lijden heeft de Here Jezus zijn discipelen ook reeds gesproken over de tijd daarna. Als Hij verheerlijkt zou zijn, weer bij de Vader. En zij nog verder moesten, in een vijandige wereld waarin de boze woedt. Zij stonden voor de taak in die wereld getuigen te zijn van Jezus. In te staan voor de waarheid, die in Hem gebleken was. Zijn Woord te verkondigen, het Woord van God dat Jezus in de wereld had gesproken. De taak om de Naam van de Vader, die de Zoon in woord en daad op aarde had geopenbaard, aan hen in het bijzonder, nu op hun beurt door te geven.

Met het oog daarop heeft de Here toen uitvoerig met hen gesproken. Hen ingelicht over zijn vertrek naar de Vader, hen opgeroepen elkaar toch lief te hebben, zoals Hij 't hun had gedaan. Hen getroost met de belofte van de komst van de Heilige Geest. Hen aangespoord toch in Hem, in zijn woord, te blijven, anders kwam er van vrucht op hun werk niets terecht.

Wij weten hiervan door Johannes. Hij was erbij en heeft er een deel van zijn evangelie aan gewijd (13-17). Toen hij dit schreef was hij waarschijnlijk nog een van de laatstovergeblevenen van de apostelen. Van die mensen met hun unieke plaats en taak in Gods heilsplan. Zij waren door Jezus zelf geroepen en opgeleid, meegenomen als getuigen van zijn spreken en handelen. Ingewijd in de geheimen van het Koninkrijk van God. En zoals Hij door de Vader gezonden was, zo ging Hij hen nu zenden in de wereld, opdat de mensen door hun woord in Hem geloven zouden, 17:20, zie ook 15:8,16.

Nu vormden deze getuigen een gevarieerd gezelschap van heel verschillende mensen. Zij hadden elkaar ook niet gezocht, Jezus had hen bijeengezocht. Men koos in die tijd zich een leermeester. Hier was het andersom: de Meester had hen uitgekozen, geroepen en aangesteld voor die geweldige taak straks, 15:16.

Daar kon alleen iets van terecht komen als zij, na zijn heengaan uit hun midden, in Hem bleven, Hem vasthielden door zijn woord vast te houden en zo ook samen één lijn te trekken. Er was nogal eens sprake geweest van rivaliteit. Verschil over rang en plaats,

om de eer. Wie is de meeste?

Voordat Jezus over zijn vertrek en hun taak ging spreken, heeft Hij hen dat eens voor goed af willen leren. Door zelf als hun bediende voor ieder van hen neer te knielen en hun vuile voeten te wassen, 13. Een indrukwekkende les in nederigheid. Meer nog: nu de Meester, onmiskenbaar de meeste van allen, hun Heer, dit voor hen gedaan heeft, hoe zou een van hen het nog durven bestaan zich boven de anderen te verheffen? Door hen allen de voeten te wassen bindt de Here hen allen samen, smooit Hij de rivaliteit in de kiem. Die zo'n groot gevaar inhield voor hun getuigenis straks. Waarvan ook weer het geloof van velen afhing.

Hoe belangrijk, dat ze dit afleerden. Niet de kant uitgingen van strijd om de macht en de eer. Zoals degenen die zich maar moeilijk aan de autoriteit van Jezus gewonnen konden geven omdat ze zelf carrière wilden maken. Tot wie Jezus zei: „hoe kunt gij tot het geloof komen, gij die eer van elkander behoeft...”, 5:44. Die wilden zich als theoloog of kerkleider zelf profileren. Dat nu valt bij de apostelen weg.

Straks staan de apostelen als een klein clubje getuigen tegenover dat grote, vijandige geheel, de wereld. Maar ze worden niet verteerd door rivaliteit, verdeeld door elkaar te willen voorbijstreven, te schitteren ten koste van de ander met eigen visies. Waar zou zo de geloofwaardigheid van hun getuigenis zijn gebleven?

Er wordt wel eens opgemerkt dat het vreemd is, dat in de 'Handelingen der apostelen' maar van een paar apostelen bijzonderheden worden verteld. Toch, bij het begin van het boek, staan ze allen met elkaar bij name genoemd, 1:13. En als Petrus opstaat op de Pinksterdag om te spreken, doet hij dat „met de elfen”, 2:14. De door deze prediking diep getroffen hoorders wendden zich daarop tot Petrus „en de andere apostelen”, vs 37. En ze bleven volharden bij het onderwijs „der apostelen”, vs 42. Ook geschieden er vele wonderen en tekenen „door de apostelen”, vs 43. Het is maar niet het verhaal van Petrus als man apart, maar als een van dat geheel. Als van de anderen niet veel meer verteld

wordt, wil dat niet zeggen dat zij er niet toe doen. Maar als je er één hoort, hoor je ze allen. Ze geven hetzelfde getuigenis. Zie ook nog Handel. 5:12, 18, 29: eendrachtig zijn ze bezig in woord en daad, samen lijden ze en voor het Sanhedrin getuigen „Petrus en de apostelen”.

Behalve in die prediking en dat getuigenis horen we de apostelen ook, en dan zeer uitvoerig, in de vier evangeliën. Mattheus en Johannes behoorden tot de twaalf. Marcus gaf de prediking van Petrus weer en Lukas kon te rade gaan bij hen, „die van het begin aan ooggetuigen en dienaren van het woord geweest zijn”.

Wat konden ze veel vertellen uit de jaren dat ze met Jezus waren opgetrokken. Geen wonder, dat we in het ene evangelie weer andere woorden en daden van Jezus tegenkomen dan in het andere. Ze konden putten uit een rijk fonds. Aan het eind van zijn boek zegt Johannes, die uit eigen

37e jaargang – nr. 9
23 april 1993

In dit nummer

- 155 Ingezonden/H. de Jong
Wees konkreet in je kritiek
op de belijdenis
- 158 H. Algra
Jij hoort er ook bij!
- 160 Anne Bergsma
Armeniërs in Hoogeveen
- 161 M.R. van den Berg
Gerechtigheid en vrede (1)
- 164 P.J. van Kampen
Gelijke behandeling
- 166 J.C. Schaeffer
Bidden om eenheid (1)

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

herinnering nog meer woorden en tekenen heeft beschreven dan er al op papier stonden, dat er nog wel veel meer was te noemen. Maar dit was nu wel genoeg om te geloven dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, 20:30. Zo vullen ze elkaar aan. Maar ze spreken elkaar niet tegen. Als je na Mattheus Markus gaat lezen kom je niet een ander 'Jezus-beeld' tegen. Al worden dezelfde dingen soms met wat variatie verteld, al horen we nog weer heel andere dingen (bij Johannes vooral), het is één getuigenis van Hem, die door God gezonden is als Verlosser van zijn volk en van de wereld, de Zoon van God, die zijn weg ging naar het kruis om zijn leven te geven als losprijs voor velen en daarna verheerlijkt werd. In de evangeliën lopen de zegslieden ook niet met zichzelf te koop. Wie wát zegt is ook niet zo belangrijk, ze hebben samen dezelfde boodschap. Ze staan in voor de ene waarheid. Het gaat ook niet om hun eigen specifieke inbreng. Het zijn geen theologen, die furore willen maken met hun visie. Het zijn dienaren, instrumenten van hun Heer, ten dienste van ons geloof.

Zo merken we dat het voorbeeld van hun Heer in de voetwassing vrucht heeft gedragen en zijn gebed, waarmee Hij de 'afscheidsgesprekken' besloten heeft, geen 'vrome wens' is gebleven. Hij had zelf zijn taak op aarde volbracht en mocht nu terugkeren tot de Vader in zijn heerlijkheid (zo zag Hij ook in dit gebed al over zijn lijden en dood heen, 17:24!). Maar zij stonden nu voor hun taak. In de wereld de openbaring van de Vader in de Zoon doorgeven. Dan bidt Jezus: Heilige Vader, bewaar hen in, bij, die Naam. De Naam die U mij gegeven hebt om te openbaren. Bewaar hen zó daarbij, dat ze één zijn. Niet ieder hun

eigen kant uitgaan, hun eigen visie ontwikkelen. Maar zo geheel als de Zoon zich hield aan de Vader, een met Hem, zó een. Vasthoudend allen samen en ieder voor zich aan de openbaring van Gods Naam, zoals ze die bij hun Meester gezien en gehoord hebben, 17:11.

Of, zoals de Here dan verderop bidt, vs. 17: Heilig hen in uw waarheid. De waarheid, die werkelijkheid van God, zoals die in Jezus' optreden naar voren is gekomen. In het Woord van God, aan Jezus gegeven en door Hem doorgegeven. „Uw woord is de waarheid.” Zelf had de Here Jezus zich geheel en al aan die taak van Godswege gewijd, niets anders willend en sprekend dan wat God hem gaf te doen en te zeggen. Opdat ook zijn discipelen geheel en al God toegedaan zouden zijn. Zo konden ze zijn apostelen worden, geheiligd, Gode toegewijd, in het vasthouden aan die waarheid. Die verkondigend aan de wereld.

Nu, zo kunnen ook wij vertrouwen op hun woorden. Daardoor in Hem geloven. Het is één lijn van God naar Jezus en van Jezus naar zijn apostelen. De Here rekende er ook op, dat wij door hun woord in Hem zouden geloven. Voor diegenen bad Hij ook al toen, vs. 20v. Dat ze in die eenheid van de Zoon met de Vader en van de gezonden met hun Zender – die eenheid in de waarheid – opgenomen, zo ook een zouden zijn.

Hetgeen wij gezien en gehoord hebben, verkondigen wij ook u, opdat gij met ons gemeenschap zoudt hebben. En onze gemeenschap is met de Vader en met zijn Zoon Jezus Christus,

1 Joh. 1:1-4.

Jaarvergadering van de Persvereniging

De jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Persvereniging 'Opbouw' zal worden gehouden op **zaterdag 24 april a.s.**

Behoudens de gebruikelijke huishoudelijke vergadering, vermeldt de agenda van de ochtendvergadering een referaat van **Dr. A. van der Dussen** uit Eindhoven over het onderwerp

GEREFORMEERD OF EVANGELISCH? KIEZEN OF DELEN?

Daarna is er ruimschoots gelegenheid om met de inleider van gedachten te wisselen.

De vergadering wordt gehouden in de Jeruzalemkkerk aan de Troosterlaan te Utrecht en begint om 10.15 uur. De deuren zijn open vanaf 9.45 uur; voorafgaande aan de vergadering is er gelegenheid voor het drinken van een kopje koffie.

Voor kinderoppas kan worden gezorgd. Zij die daarvan gebruik willen maken, verzoeken wij dat vooraf te melden bij mevrouw T. Lakerveld-van Willigen (tel. 040-834920).

Tijdens de middagpauze wordt een eenvoudige broodmaaltijd aangeboden.

BELANGSTELLENDEN ZIJN VAN HARTE WELKOM.

Wees konkreet in je kritiek op de belijdenis

De redactie van ons blad ontving het volgende 'Ingezonden':

Geachte redactie,

In het nummer van 26 maart 1993 van Opbouw viel me een artikel op met de titel: „Een konkreet punt van kritiek op de belijdenis”.

Van zo'n titel zou je wat mogen verwachten. Maar het spijt me u te moeten zeggen dat ik kritiek heb op de kritiek. Ik passeer even de gebruikelijke gemeenplaatsen in dit verband, een belijdenis, hoe dierbaar ook, in welke mooie taal ook bevat, is ons spreken over de grote werken van de Here God. De belijdenis is ons belijden. Het is goed en zuiver dat spreken synchroon te laten verlopen met ons denken en doen. Veranderingen? Die zijn bespreekbaar.

Mijn kritiek richt zich op het inhoudelijke. De vragen en antwoorden 99 en 100 van de Heidelbergse Catechismus bespreken het derde van de tien geboden: *U zult de NAAM van de Eeuwige, uw God, niet zómaar in de mond nemen, want de Eeuwige zal die mens niet voor onnozel verklaren*. Het valt me in het artikel van dominee de Jong op dat voor dit element de aandacht ontbreekt. Wel alle belangstelling voor de tekst van de catechismus, nota bene in een redactie die bespottelijk is door het ouderwetse. Maar géén aandacht voor de diepe ernst die ik in de catechismus wél ontdek, ik heb althans altijd gedacht te begrijpen wat daar onder woorden wordt gebracht.

We zullen in de toekomst de kritiek van dominee de Jong niet tegenkomen in de kerkelijke stukken: hij heeft er geen behoefte aan een gravamen in te dienen. Ik denk dat dit een verstandige gedachte is, hij zou zichzelf daarmee waarschijnlijk wéér een soortgelijk oordeel op de hals halen als waar hij in de laatste alinea van zijn artikel op doelt, en nog verder gedesillusioneerd raken. Het is misschien een goede taxatie van de gevoelens binnen de kerken waarin dominee de Jong verkeert. Daar kan men met deze kritiek ook niet uit de voeten, gelukkig. Maar om die reden als particulier dan maar alvast stukjes uit het belijden te gaan schrappen lijkt me onjuist. Overigens heb ik meer kritiek: een dominee, een dienaar van het goddelijke woord, komt in z'n aanmerkingen niet toe aan het ontzagwekkende van de NAAM. De dominee heeft zijn lesje niet goed geleerd. Voor de volgende catechisatieles draag ik daarom de dominee op de vragen 99 en 100 plus de 'bewijs'-teksten die daarbij in de verschillende versies en uitgaven genoemd worden door te nemen en de bedoeling die daaruit spreekt daarna in eigen woorden weer te geven. Een voorzetje zal ik alvast geven door een stukje uit het voorwoord bij een Franse uitgave van

de catechismus te citeren: *Puisse, par la grâce du Dieu vivant, Père, Fils et Saint-Esprit, et à Sa gloire, ce petit ouvrage contribuer à faire naître et croître, en beaucoup, la Foi selon la Parole de Dieu, 'la Foi transmise aux saints une fois pour toutes'*.

Nee, ik ben niet echt opgetogen over het onderhavige artikel. Voornamelijk vanwege de essenties, die ontbreken. Het is me wat te mat en ook te negatief. Ik moest dat even kwijt, omdat ik denk dat dit tegengesteld werkt in de Opbouw van het Gereformeerde leven. Op de rem trappen kan in bepaalde situaties nodig zijn. Maar doe dat niet bij het uitspreken van de NAAM van de Almachtige, moedig het liever aan!

Met vriendelijke groeten,
Arie Baauw, Vlaardingen,
28 maart 1993

Konkreetheid

Zonder nu rechtstreeks en breedvoerig op dit schrijven in te gaan – mijn onderwerp was dacht ik wat beperkter dan de behandeling van het derde gebod of van heel Zondag 36 – grijp ik de gelegenheid aan om mijn bedoeling nog een beetje te verduidelijken. 'Een konkreet punt van kritiek op de belijdenis', zo titelde ik mijn artikel. Misschien was het beter geweest dat woord 'konkreet' schuin te laten drukken. Want juist dat konkrete, daar ging het mij om. Wat ik namelijk in onze kring wel tegenkom en wat mij dan stoort is dat men zo in de wandelgangen een wat vage kritiek op de belijdenis spuit zonder nu precies te zeggen wat daarin voor verbetering of kritische afwijzing in aanmerking komt. „De belijdenis is niet hetzelfde als Gods woord”, hoor je dan zeggen – en verder komt het niet. Dat vind ik in z'n algemeenheid ondermijnend gepraat. Want wat de *essentie* van de belijdenis betreft, die staat wel degelijk op het nivo van de heilige Schrift. Wees dus voorzichtig met je kritiek erop en laat die voorzichtigheid vooral blijken uit de konkreetheid en de precisie van je bezwaren. Die trouwens ook wel moeten gaan over iets dat de moeite waard is. Want het slaat natuurlijk nergens op dat men zulke relativerende zinnnetjes als van zoëven onderbouwt met geen ander argument dan dat de belijdenis zich wellicht vergist met Paulus als de auteur van de Brief aan de Hebreeënen aan te wijzen. Als men niets anders weet te noemen laat men dan zijn mond houden. Dit is immers te onnozel om er de tekstverwerker voor aan te zetten.

Theokratische resten

Anders wordt het evenwel wanneer we in de konfessie stuiten op wat ik zou willen noemen *theokratische resten*,

dat wil zeggen uitspraken die terug te voeren zijn op een verlaten denkwijze van vroeger toen men de overheid nog durfde belasten met taken waarop wij nu inzien dat ze niet berekend is. Daar wees ik er in mijn artikel één van aan: de vordering van doodstraf op de godslastering in vraag en antwoord 100 van de Heidelberger. Op dit punt namelijk is onze belijdenis duidelijk een kind van haar tijd: de vordering zelf nam de catechismus uit het middeleeuwse verleden over terwijl de nieuwe tijd zich bij hem aankondigt in de aarzeling ten aanzien van de vraag wie of die doodstraf ten uitvoer zou moeten leggen. Werd dat naar God teruggeschoven? De overheid wordt daarvoor in ieder geval niet meer genoemd, zoals ik liet zien. Wel, ik durf dat een omzwachtelde impasse te noemen, een geval waarin de catechismus zijn hand overspeeld heeft en zich met zijn forse taal („waarom Hij die ook met de dood te straffen bevolen heeft”) een beetje overschreeuwt. En let je dan ook nog op het schriftbewijs dat in dit geval rondweg niet ter zake is dan is er voor mij alle reden om wat de catechismus hier gebonden heeft te ontbinden. Dat is niet omdat ik de hand licht met de belijdenis maar omdat ik haar graag serieus neem. Serieus neem als een historisch document waarin ik mij als gereformeerde ook na vier eeuwen nog voldoende herken om er een binding mee aan te gaan en bijvoorbeeld tegen een buitenstaander te zeggen: Als je wilt weten hoe ik geloof, lees dan dit oude leerboekje eens. Maar natuurlijk, het blijft een *historisch* document, met alle bezwaren die daaraan verbonden zijn. Die werk je met verbeteringen niet weg. Vandaar dat ik die ook niet voorstel. Zinniger lijkt het mij de binding eraan meer geestelijk dan juridisch, meer inhoudelijk dan formeel te laten zijn.

Mooie taak

Eerlijk gezegd vind ik het een mooie taak voor ons nederlands gereformeerden om temidden van rechtzinnig Nederland (waarbinnen trouwens de roem op de belijdenis vaak omgekeerd evenredig is met de kennis ervan) te proberen de binding aan de konfessie tot normale proporties terug te brengen. Wij staan immers enerzijds met volle overtuiging achter het rechtzinnige geloof maar moeten ons anderzijds steeds weer verdedigen tegen de aantijging van (het dulden van) afwijking van de belijdenis. Laten we daar niet te hard over klagen en zeuren maar ons deze situatie ten nutte maken. En met eerlijke argumenten aantonen waar de belijdenis inderdaad achterhaald of onhoudbaar is. Wij gaan wat vrijer met de drie formulieren van enigheid om? Wel, laat blijken waar en waarom. Zo nam ik vraag en antwoord honderd van de catechismus op de korrel. Wij zijn

immers (gerekend vanaf de ontstaans-tijd van dit geschrift) een gesekulariseerde wereld binnengegaan waarin het theokratisch ideaal een waar blok aan het been is, zoals je bijvoorbeeld aan de SGP kunt zien. En dat niet alleen, we zouden er vanwege de wet 'Gelijke Behandeling' nog nodeloos op aangevallen kunnen worden ook! Hoe nodig is het dan niet op dergelijke punten als waarover ik me heb geuit wat kernaafval op te ruimen. Dat is gewoon een stukje achterstallig onderhoud van de konfessie. De juridische binding zoals die tot dusver gegolden heeft maakt dat onderhoud tot een praktische onmogelijkheid. Dat is ook wel weer gebleken uit de verschillende reacties die mijn artikel heeft losgemaakt. Die welke we nu plaatsen maar ook die in het ND van woensdag 31 maart jl. Geen zakelijke gedachtenwisseling als waar-toe ik uitnodigde maar alleen een formele benadering („Maar om die reden als particulier dan maar alvast stukjes uit de belijdenis te gaan schrappen lijkt me onjuist” – zie boven), zonder ook maar het geringste spoor van een inhoudelijke weerlegging of tegenargumentatie. Dit is echt kenmerkend binnen de gereformeerde gezindte. Als goede uitzondering daarop moet ik het rapport noemen dat destijds ds. J.R. Wiskerke voor de provinciale synode van de zuidelijke kerken gemaakt heeft over de leer van Telder. Daarin werd zakelijk ingegaan op het door ds. Telder ingebrachte bezwaar. Een teken, zou ik zeggen, dat het wel in onze vrijgemaakte traditie zit om zo geestelijk vrij met de konfessie om te gaan. Sinds het Koncilie van Drenthe (de synode

van Hoogeveen) is dat evenwel jammer genoeg weer helemaal verdwenen.

Schuldige vrees

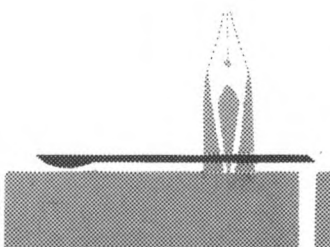
We moeten ons ook niet van ons stuk laten brengen door het alarm van degenen die bezord om ons zijn. We behoeven niet te twifelen aan de goede bedoelingen van degenen die zich afvragen waar wij met die sympathetisch-kritische (de term is nog van K. Schilder!) opstelling ten opzichte van de belijdenis blijven, maar vrees is een slechte raadgeefster. We hebben nu over de eeuwen heen genoeg ervaring met de konfessionele geschriften op kunnen doen om te weten waar de sterke en waar de zwakke punten liggen. Als je bijvoorbeeld let op de grote pastorale schade die door de leer van de dubbele predestinatie van voornamelijk de Dordtse Leerregels is aangericht dan is het zonder meer legitiem dat de belijdenisgeschriften op dit punt openlijk bevraagd worden, – ook als de nieuwe antwoorden nog niet overtuigen. Dat heeft niets met zucht tot kritiek te maken. Het zou van de andere kant schuldige vrees zijn wanneer iedereen zich daarover stil hield. Ik denk dat wij nederlands gereformeerden met het spelen van deze open kaart de gereformeerde gezindte een dienst kunnen doen. Wij staan zeker geen nieuw geloof voor maar we zijn ook geen kritiekloze verheerlijkers van het verleden. Dat is toch een vaststelling om warm van te worden?

Geen nieuws

En och, 'waar blijven we als...?' – we hebben het toch eerder meegemaakt

dat ons zoiets toegevoegd werd? Toen wij onze bedenkingen tot uitdrukking brachten bij de (ook al weer onhistorische) toepassing van de artikelen 27-29 van de NGB op de huidige kerkelijke situatie? Dat we er niets voor voelden om met behulp van een paar 'dussen' de vrijgemaakte kerken tot de enige ware te verklaren? Terwijl daar bij een tijdloos-konsekvente en dus oneigenlijke uitleg van artikel 29 van de NGB echt wel veel voor te zeggen zou zijn. Men vond ons ook in die zestiger jaren wel ontrouw aan de belijdenis. Geen nieuws dus als dat vandaag weer gebeurt. Maar wat we toen hebben beweerd is thans gemeengoed bij de meesten van degenen die ons er destijds om veroordeeld hebben. Wij (een minderheid) moesten er toen om weg, zij (een meerderheid) mogen er nu om blijven. Dat is natuurlijk bitter en stelt het machtsdenken dat er achter heeft gezeten (en nog zit!) in het volle licht. Ook hun kerk bestaat uit herkenbaar-zwakke mensen, stellen we mild vast. Maar een winstpunt van deze omslag van opinie is dat het rigoreuze ware-kerk-denken praktisch verdwenen is. De zaak-Hoorn heeft het onmogelijke ervan aan het licht gebracht. Daaruit valt op te maken dat het soms wel eens een tijdje kan duren voordat je gelijk aan de dag treedt. Dat is nu bij het vrijmoedig en (vanwege de tijd waarin we leven) nodig kritiseren van bepaalde belijdenis-passages denk ik weer het geval. Echt gelijk kan wachten.

H. de Jong, Zeist

Pastorale notitie

J.H. Veeffkind

(7) Stoffig

De dienstdoende ouderling had het al gezegd. In het gebed na mijn intrede: 'wij zijn maar stoffige mensen'.

Ik ben nooit goed geweest in blijde incomstes. Ook in domineesland maakte ik bepaald geen joyeuse entree.

Eerst figuurlijk, later letterlijk stootte ik er mijn hoofd. En eerst figuurlijk, later letterlijk werd ik er ziek.

De longontsteking sloeg toe toen we

bij mijn moeder logeerden. Ik mocht niet vervoerd worden. En zo werden de paar dagen een week of zes.

Als de kat van huis is dansen de muizen, zeggen ze. En 'ze' hebben gelijk. De dominee valt uit of hij is uit – en de negatieve krachten grijpen hun kans. Op de dag dat je van vakantie terugkomt, staat de telefoon roodgloeiend. „Ze ruiken het”, zeggen wij dan. En na een periode van ziekte moet je altijd wel ergens puinruimen. Die eerste keer kwamen de stenen op het hoofd van mijn vrouw neer.

Een half jaar na zijn gebed ondervond de 'dienstdoende ouderling' dat ook hij een 'stoffig mens' was. Aan het sterven prijsgegeven. Gelijk het gras en als een bloem. In haar eentje reisde mevrouw, zo jong nog, naar de plaats des onheils. Eén van de eerste dingen die zij in de gemeente te horen kreeg: „Waarom is dominee er niet? Een herder hoort bij de kudde te zijn?” Zorg voor allen min één (twee).

Vele jaren later, een andere dienstdoende ouderling, in het gebed na een

andere preek: „ook wij zijn van die dwarsharken”.

Het 'ook' sloeg op het volk van Israël, het 'wij' op de gemeente der gereformeerden.

Gelukkig is er méér. Wat genoemd wordt: „Maar Hij, de Barmhartige...”.

Of: zoals een vader liefdevol zijn armen slaat om zijn kind.

En soms gebruikt Vader mensen als zijn armen...

Omgekeerd: zoals een kind liefdevol zijn armen slaat om zijn vader!

Het kind was een jaar of vijf.

Zat op de stoep van de uitgediende ouderling.

Wat hij daar deed?

Wel, hij hield zoveel van 'pake'.

Deed de Here Jezus toch ook?

Die kwam 'pake' toch ophalen?

Dus zat het kind buiten op de stoep.

En wachtte.

Dagenlang.

Totdat Jezus kwam.

Hij wilde Hem wel eens zien.

De Heer van leven en dood.

Die van stoffige mensen Geestige mensen maakt.

A. v.d. Dussen, Eindhoven

De vrije keus?

EXPOSE voorafgaande aan de verdediging van mijn proefschrift¹

De plechtigheid, waarin Bill Clinton op 20 januari j.l. werd geïnstalleerd als de 42e president van de Verenigde Staten van Amerika, begon met een publiek gebed dat werd uitgesproken door de vergrijsde evangelist Billy Graham. Voor sommigen kwam dat als een verrassing. Clintons programma wordt immers beheerst door het thema 'change', verandering. „Vandaag beloven wij dat het tijdperk van impasse en willoosheid voorbij is, en een nieuw seizoen van Amerikaanse vernieuwing is begonnen”, zo zei hij in zijn inaugurerende rede. Billy Graham daarentegen geldt als een man van de status quo. Hij vertegenwoordigt dat deel van de Amerikaanse christenheid dat ijvert voor het behoud van traditionele christelijke waarden. Van hem zal men eerder een pleidooi voor persoonlijke wedergeboorte verwachten dan een programma van sociale vernieuwing.

In mijn proefschrift leid ik de lezer binnen in het denken van een man, bij wie die twee werelden verrassend samenkomen: Charles Finney. Men zou hem de Billy Graham van de eerste helft van de negentiende eeuw kunnen noemen, een gedreven evangelist, die met onmiskenbaar charisma en uitgekiende methodieken talloze mensen dreef tot persoonlijke bekeering. Tegelijk was hij de man van de sociale vernieuwing; de presidentiële verzekering „dat een tijdperk van impasse en willoosheid voorbij is” zou hem uit het hart gegrepen zijn geweest. Hij riep zijn hoorders en lezers op tot radicale veranderingen in hun economische en sociale stellingname. Hij beloofde, dat bij daadwerkelijke afschaffing van de slavernij, het duizendjarig rijk – Gods Koninkrijk op aarde – niet lang meer op zich zou laten wachten.

Zo sloot zijn revival-prediking naadloos aan op de Amerikaanse droom van het samen bouwen aan een nieuwe wereld. Finney is bezield door de overtuiging, dat bekeringen en revivals en daarmee ook een nieuwe wereld *maakbaar* zijn. Die overtuiging rust op twee pijlers: vrijheid en rede. Vrijheid houdt bij hem vooral in, dat de mens vrij is om keuzes te maken. Slaat zijns inziens het calvinisme de mensen lam door de verkondiging dat zij van nature onmachtig zijn om zich te bekeren, hijzelf brengt de stimulerende boodschap dat zij zelf kunnen belissen over hun eeuwig wel en wee. Alles wat moet, dat kan, als je maar wilt – dat is het optimistische parool waarmee Finney golven van religieuze en morele energie losmaakt. Daarnaast heeft hij een onwankelbaar vertrouwen in de rede. Niet alleen de werkelijkheid zit naar zijn besef vol-

strekt redelijk in elkaar, maar ook het christelijk geloof en de christelijke moraal en ten diepste God zelf. In zo'n rationeel geordend geheel is het geen willekeur als mensen zich tot God bekeren, maar *de* enig juiste keuze. Dan echter moet het mogelijk zijn hen langs de weg van strikt logische argumentatie tot die keuze te brengen. En zo ontwerpt Finney methodieken en technieken, waarmee hij de waarheid zo indringend op mensen laat afkomen, dat zij redelijkerwijze wel móeten zwichten.

En toch – zwichten doen zij niet altijd. Ze zijn immers vrij – zo vrij, dat ze onredelijk kunnen zijn. Finney werpt hier even een blik in de afgrond van de menselijke vrijheid. Werkelijke vrijheid blijkt de irrationaliteit te introduceren. Waar mensen volkomen vrij zijn, slaagt zelfs de volmaakt redelijke God er niet per definitie in om hen aan zijn kant te krijgen. Vrijheid en rede staan dus bij nader inzien op uiterst gespan-

nen voet met elkaar. De mens is zo vrij, dat hij volhardend kan weigeren de enig juiste keuze te maken – het toppunt van onredelijkheid. God is zo redelijk, dat Hij nooit iets anders kan kiezen dan het goede – en dus is Hij niet echt vrij meer.

De vraag is wie het volgens Finney wint: de vrije mens of de redelijke God. Daarover kan geen twijfel bestaan: de triomf is aan God, en dus: aan de rede. De gedachte dat de mens in zijn vrijheid een zodanige spaak kan steken in het wiel van de rede, dat de nieuwe wereld in gevaar komt, is Finney te gortig. Hij houdt het erop, dat God in zijn redelijkheid ook de menselijke vrijheid bedwingt. Zo komt achter de vrije keus van de mens alsnog een vraagteken te staan.

¹ Op verzoek van de redactie stelde dr. A. v.d. Dussen dit exposé beschikbaar ter publikatie in ons blad.

Een klein urgentieproject voor Afrika

Al enige jaren zijn wij van de EvTA (Evangelische Toerusting Afrika) bezig een veelbelovende afgestudeerde broeder van de Theologische Fakulteit van Bangui (Centraal Afrikaanse Republiek), mr MPindi, een voortgezette theologische training aan het Calvin Seminary in Grand Rapids te laten volgen. Waarom in Amerika? Omdat wij hem niet willen belasten met het Nederlands. Wij weten nu dat hij aan dat Seminary welkom is en daar op de nominatie voor een studiebeurs staat. Op voorwaarde dat hij om de kolleges in het Engels te kunnen volgen zich eerst in die taal bekwaamt. Nu zou het daarvoor zeer wenselijk zijn dat hij voor een maand of drie in de Verenigde Staten zelf verblijft teneinde zich ter plaatse op de daarvoor benodigde examens voor te bereiden. De Amerikaanse CRC-gemeente van Lowell (Michigan) waar ds Carl Reitsma (een oude bekende van vele van onze Nederlands Gereformeerde predikanten) aan verbonden is, heeft zich al ingezet om te zijner tijd (mogelijk in september van dit en anders in september van het volgende jaar) het gezin van mr MPindi te onderhouden en te huisvesten voor de drie jaren dat hij in Grand Rapids zal studeren. Een soort adoptie dus. Geweldig! Nu was van Carl Reitsma's kant de vraag naar

Nederland toe of wij van de EvTA de reis- en verblijfkosten voor die zomerkursus van mr MPindi in z'n eentje (dus zonder z'n gezin) voor onze rekening konden nemen. Het gaat om een bedrag van \$ 3000,-. Dat is niet veel, eigenlijk alleen de vliegreis, de Reitsma's treden zelf als gastgezin op. Wij hebben dan ook de volle vrijmoedigheid om voor dit kleine overzichtelijke project een beroep te doen op al degenen die de bezigheden van de EvTA een goed hart toedragen. Wij weten hoe dit werk onder de Opbouw-lezers leeft.

Het moet even vlug, trouwens, de zomermaanden komen er al aan. In mei komt ds Reitsma als reisleader (een neven-bezigheid van hem) naar Europa en ook naar Nederland. We zouden hem graag, naast de hartelijke groeten voor zijn gemeente, het benodigde bedrag meegeven. Het postbanknummer van de Stichting EvTA te Ommen is 9710. Schrijft u er alstublieft bij: projekt MPindi. Gelijk effe doen!

Voor de EvTA:
ds H. de Jong, Zeist

H. Algra, Den Helder

Jij hoort er ook bij!

Het statige kerkgebouw is versierd. Voor in de kerk en tegen de zijmuren hangen kartonnen (etens-)borden. Er staan gitaren klaar. De teksten van te zingen liederen zijn achterop behangrollen geschreven. Op de voorste rijen van de kerk zitten veel kinderen. Het is direkt al duidelijk: deze dienst is anders dan anders.

De dienst vormt dan ook de afsluiting de vakantiebijbelscholen die in de voorjaarsvakantie in Den Helder (in verschillende wijken) werden gehouden. Met deze vorm van kinderevangelisatie werd een al jaren bestaande traditie voortgezet, waarbij leden uit de Christelijke Gereformeerde kerk en de Nederlands Gereformeerde kerk nauw samenwerken. De afgelopen jaren raakten overigens ook leden van andere kerken bij deze vakantiebijbelscholen betrokken.

Zingen met 5 gitaren

"We gaan een paar liedjes zingen", zegt iemand voor in de kerk. De gitaren worden gepakt. En al spoedig zingen tientallen kinderen het hoogste lied: "Laat de kind'ren tot mij komen, alle alle kind'ren". De jongsten kennen de tekst maar nauwelijks, maar ze zijn niet minder enthousiast. De oudste jongens moeten af en toe door stoer gedrag of met een donkere stem laten zien en horen dat ze echt de oudsten zijn en er niet helemaal meer bij horen. Daarna volgt een lied dat het nog altijd goed doet. "Heb je al een kaartje voor de koninklijke trein?" Vorig jaar de 'tophit' van de vakantiebijbelschool, maar ook nu slaat dit lied van Elly en Rikkert weer aan. Het wachten voordat de kerkdienst begint ontgaat niet in allerlei minder gewenst gedrag. De aandacht wordt afgeleid, want er valt iets te doen. Er volgen nog meer liederen, zoals: "Jezus houdt van alle kind'ren" en "Zeg, wie heeft gemaakt de bloemetjes?", een lied dat wordt ondersteund door gebaren. Ondertussen stroomt het kerkgebouw vol. De kinderen zingen nog meer. "Lees je bijbel, bidt elke dag", ook weer met gebaren én natuurlijk ook in het engels gezongen.

God begroet ons

Het is tijd. De ouderling van dienst bestijgt de preekstoel. Hij blijkt echter schuil te gaan achter de kartonnen borden en besluit daarom direkt maar weer af te dalen. Een foutje in de regie. Hij legt meteen maar uit waarom die borden hier hangen. Ze symboliseren de opbrengst van het geld dat de kinderen in de afgelopen week hebben gespaard voor voedsel voor de mensen in Moskou: 120 warme maaltijden. Na het welkom en de mededelingen

wordt er in wisselzang een toepasselijk lied gezongen: "Welkom, welkom in ons midden!" Daarna geeft de ouderling de dominee een hand. De dominee zegt "Dag!" tegen de kinderen en legt uit dat de zinnen die aan het begin van de kerkdienst worden gezegd eigenlijk net zo iets betekenen: God zegt dag tegen ons, Hij begroet ons. Vervolgens spreekt hij de zegen uit, zoals we die iedere zondag in de kerkdiensten horen. Daarna zingen we weer een lied. Dan bidt de dominee met ons; hij vraagt of de Here erbij wil zijn in de dienst en ons wil helpen om goed te luisteren.

Het thema van de bijbelschool

Nadat we nog een paar liederen en psalmen hebben gezongen, vraagt Marjolein, één van de leidsters van de vakantiebijbelschool, aan de kinderen of ze naar voren willen komen. Het hele podium staat vol. Daarna legt ze aan de mensen in de kerk uit wat de kinderen in de afgelopen week gehoord en geleerd hebben. De kinderen hebben ook een tekst geleerd. Dat laten ze ook horen: "De Here is mijn kracht en mijn schild, op Hem vertrouwde mijn hart en ik werd geholpen. Daarom juicht mijn hart en loof ik hem met mijn lied", Psalm 28 vers 7". De afgelopen dagen hebben de kinderen allemaal verhalen gehoord met als thema: "Jij hoort er ook bij". De boodschap was: iedereen mag bij de Here God horen, hoe je er ook uit ziet en wat ze ook van je zeggen. Daar hebben de kinderen ook een heel toepasselijk lied over geleerd; het was de 'tophit' van dit jaar (een variatie op een lied van Jan Visser): "Eén voor één bijzonder, één voor één; één voor één een wonder, iedereen. Voor de Here Jezus zijn wij allemaal: één voor één bijzonder, helemaal!"

Rachab, Ruth, Zacheüs en pannekoeken

Maar hoe weet je nu dat je zo bijzonder bent? Dat hebben we niet zelf verzonnen, dat staat in de Bijbel. Er is gekozen uit 3 bijbelse geschiedenissen waarbij God tegen iemand zei: jij hoort er ook bij. De eerste dag ging het over Rachab, die veel goeds over God had gehoord en er ook bij mocht horen. De tweede dag ging het over Ruth. Zij woonde in Moab, maar zei tegen haar schoonmoeder: "Uw volk is mijn volk, uw God is mijn God". Ruth werd de overgrootmoeder van David. De kinderen hebben ook een lied over Ruth geleerd: "Zeg meisje, wie ben je, waar kom je vandaan?" De derde dag was de dag van Zacheüs én de dag van de pannekoeken. Zacheüs had veel slechte dingen gedaan, niemand wilde meer bij hem horen. Maar Jezus

riep hem, want ook Zacheüs hoorde erbij. En toen ging hij zijn geld delen met de arme mensen. Over Zacheüs hebben de kinderen ook een lied geleerd: "Er is geen plaats, er is geen plaats, Zacheüs is te klein". Wat die pannekoeken betreft: dat was natuurlijk gewoon erg gezellig en heel lekker. Leden van de gemeente hebben een hele ochtend staan te bakken, want tegen 100 pannekoeken-etende kinderen tegelijk in één school valt bijna niet op te bakken.... Tenslotte wordt nog een lied ten gehore gebracht. Het gaat over de Bijbel als het Woord van God. Als het donker is, wijst dat Woord de weg, zodat je niet kunt verdwalen. Dat staat in Psalm 119. We zingen het vandaag op een andere manier. "Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad!" Daarbij wordt eerst door de kinderen en later ook door de gemeente (zoveel mogelijk goed in de maat, maar dat lukt niet iedereen) meegeklapt.

De minister van de koningin van Ethiopië

We lezen de geschiedenis van de minister van de koningin van Ethiopië. Die geschiedenis staat in Handelingen 8.

Daarna begint de dominee met zijn verhaal. "Kráák, kráák, krááááák!" Het gaat over de minister die in zijn wagen terug gaat naar het land waar hij vandaan kwam. Eén van de kinderen heeft direkt commentaar op deze uitleg: een minister rijdt nooit in een krakende wagen. De dominee laat zich echter niet van de wijs brengen en vertelt verder. De minister was in Jeruzalem geweest. Hij had gehoord over de God van Israël en wilde meer van Hem weten. Maar: er hing een groot bord bij het tempelplein. "Verboden voor niet-Joden!" De God van Israël was alleen voor de Joden! Dus de minister had 4000 km. voor niks gereisd! Hij hoorde er écht niet bij. Iedereen kon het aan hem zien, want hij was zwart. Hij kon ook nooit Jood worden, hoeveel hij ook studeerde, want hij kon geen kinderen krijgen en dan mocht je nooit op het tempelplein komen. De reis was dus echt helemaal voor niks geweest! Toch had de minister nog wel iets gekocht voor op de terugweg. Het was een opgerold boek, de boekrol van Jesaja. Daar zat hij nu in te lezen. 'Als een schaap werd hij naar de slachtbank geleid'. De minister snapte er niks van. Maar de Heilige Geest had tegen Philippus gezegd: "Ga jij naast die kar lopen!" En Philippus doet het. Hij vraagt aan de minister of hij snapt waar dat verhaal over gaat. De minister snapt er niks van. Dan begint Philippus het uit te leggen. Hij vertelt wie er met dat schaap be-

doeld wordt: de Here Jezus. Hij is gestorven voor alle mensen. "U hoort er dus ook bij!" zegt Philippus tegen de minister. Dat gelooft de minister niet, want hij heeft een paar dagen geleden nog gehoord dat hij er nooit bij kan horen. "Nee", legt Philippus uit, "dat is nu helemaal anders. Het maakt niet uit of je zwart bent, of je geen Jood bent, of je geen kinderen kunt krijgen: iedereen mag er bij horen!" "Moet ik dan weer terug naar Jeruzalem, om daar te bidden?" "Nee!" zegt Philippus, "u mag thuis bidden, iedereen mag op de plek bidden waar hij woont. Niemand hoeft naar Jeruzalem om daar te bidden!" Toen ze bij een riviertje kwamen, heeft Philippus de minister gedoopt. De minister was heel erg blij, hij maakte die hele lange reis van 4000 km. blij terug. (Opmerking van een wijsneus op de voorste rij: "Dat kan niet, het was minder, want hij was al een eindje onderweg!").

De dominee eindigt met een paar vragen: "Wie mag er bij horen?" De kinderen: "Iedereen!" "En wat heb je daar dan aan?" De kinderen: "Heel veel!" "Maar wat dan precies?" Een kind: "Je kunt andere mensen blij maken!" "Precies!", zegt de dominee, "je mag andere mensen blij maken, omdat je bij Jezus hoort. Dat verveelt nooit!"

Het einde van de dienst

We zingen met elkaar nog een paar liederen. Er zit zelfs een canon bij: "'k Stel mijn vertrouwen op de Heer, mijn God". Ook de geloofsbelijdenis wordt uitgesproken. "Ik geloof in God. Hij is mijn Vader. Hij heeft ook mij gemaakt. Ik geloof ook in de Here Jezus. Hij is de Zoon van God". We bidden met elkaar. Daarna vraagt de dominee of er nog wat borden bij kunnen. Er wordt ook in de kerk gekollekteerd voor de mensen in Rusland (een projekt van Dorkas in Andijk). Als slotzang zingen we de onberijmde tekst van Psalm 117 uit de E&R-bundel. De dominee spreekt de zegen uit. Daarna speelt de organist "Vrede zij u". Hoewel dit lied niet op de liturgie staat, wordt het toch door veel mensen als vanzelf meezongen.

Voor de kinderen is er nog fris met een traktatie, de ouderen krijgen koffie of thee met koek.

Het was een fijne dienst. We horen er allemaal bij!

Persschouw

Discriminatie

„Discrimineren past ons niet. Maar ik merk dat ik racistisch aan het worden ben." Haar man zei niets maar knikte. Meer dan een uur hadden ze met me gepraat over hun ervaringen met een buitenlandse werknemer. Toen hij kwam kon hij een werkvergunning laten zien – een illegaal zou niet aangenomen zijn – en maakte een goede indruk. Hij kreeg geen a-sociaal laag zwart loon maar ruim het CAO-loon waarbij premies en belastingen worden afgedragen. De verhouding tussen dit al wat oudere echtpaar, meelevende kerkleden, en hun werknemer was goed.

Omdat de man goed voldeed, gaf de tuinder hem na twee maanden een jaarcontract. Daarmee begon de ellende: vaak ziek (?), gezeur over reiskosten, klagen over het werk en wat al niet. Veel te laat kwam hij terug van vakantie. Toen hadden ze hem direct kunnen ontslaan, maar zo wilden ze het niet spelen. Het jaarcontract liep toch over korte tijd af en daaraan wilden zij zich niet onttrekken. Uw ja zij ja en uw nee zij nee, immers? Hadden ze het maar wel gedaan. Want nadat het jaar om was had de man met behulp van een advocaat kans gezien het ontslag aan te vechten. Op de tuin liet hij zich alleen zien om geld te eisen. Er kwamen vorderingen voor achterstallig loon, een rechtszaak en er dreigde een boete omdat de man valse papieren had en wél illegaal was. En dan is de werkgever strafbaar. Maar omdat er legaal premies en belasting betaald waren kon het ontslag legaal aangevochten worden. De juridische hulp die het tuindersechtpaar kreeg was vaak van het soort: betaal nu maar, anders kost het nog veel meer. Maar dat ging dwars tegen ze in. Zij hadden zich loyaal aan de regels van de wet en het evangelie gehouden, ook toen ze formeel van hem af hadden gekund. En nu zouden zij en niet hij schuldig zijn aan illegale praktijken? Ze hebben tenslotte hun eigen zaak voor de rechter verdedigd en ze zijn vrijgesproken. Maar dat gaat je niet in de koude kleren zitten. Gedrieën hebben we ons afgevraagd hoe het zo heeft kunnen lopen. Onze samenleving is erg rijk, zeker in de ogen van iemand uit een arm land. Die wil daar ook van meeprofiten als het even kan. Begrijpelijk. Dan heeft dat rijke land bovendien allerlei goede

regels waar een vreemdeling ook van kan profiteren. En er zijn advocaten in dat land die niet eerst vragen of je kunt betalen maar je eerst willen helpen. Dat is in heel wat landen anders en we zouden niet willen ruilen. Maar als de toepassing van de regels over legaal en illegaal ongelijk is? Als een werkgever die een illegaal in dienst heeft slecht heet maar een illegaal die illegaal een baan heeft allerleest zelig is? Als de een wél hard aangepakt wordt maar bij de ander wordt de andere kant opgekeken? Want de betrokkene woont nog steeds als illegaal ergens in het Haagse. Nee, natuurlijk wil niemand razzia's op illegalen. En veel minder willen we nog dat illegalen worden uitgebuit. Maar we willen beslist ook geen racisme of discriminatie. Toch blijkt de manier waarop we nu in ons land met deze problematiek omgaan dat op te roepen. Zelfs bij mensen die onrecht onrecht willen blijven noemen, tegenover anderen maar ook tegenover zichzelf. Want niemand hoeft ze te zeggen dat racisme en discriminatie ook onrecht is. Dat weten ze zelf ook en daaraan willen ze zich niet gewonen geven. En tegelijk ervaren ze hoe het op ze afkomt. Zulke mensen verdienen diep respect. Als die er niet meer zijn gaat onze wereld er aan. Nee, ik weet ook geen pasklare antwoorden. Ergens zucht ik dan diep in m'n hart: Heer erbarm U, over deze mensen en over onze wereld.

Toen ik wegging kreeg ik een dubbele bos prachtige fresia's mee, van 't eigen bedrijf.

Ondanks alles kan zo iets moois nog steeds groeien in die soms zo barre woestijn van onze wereld. De Heer zij geprezen. Daar krijg je weer moed van om te blijven geloven in en te vechten voor dat visioen van die woestijn die zal bloeien als een roos. Fresia's daartussen staat ook vast mooi.

Pieter Meijer

We knipten dit artikel uit: 'HORIZON' – Uitgave: Hervormd/Gereformeerd Amstelveen en Amsterdam. Als je dit alles op je laat inwerken, kom je tot de konklusie, dat er verschillende kanten zitten aan de beleving van het evangelie van Christus in onze hedendaagse gekompliceerde maatschappij. En met vernieuwde kracht komen de woorden van Paulus op je af, dat de liefde niet blij is over ongerechtigheid, maar blij is met de waarheid.

(I Cor. 13: 6)

En die liefde overwint!

Enschede

O. Mooiweer

Anne Bergsma, Groningen

Armeniërs in Hoogeveen

Het is al weer enkele jaren geleden dat Saddam Hoessein uit Koeweit verdreven werd. Toch is de nasleep van de Golfoorlog nog steeds niet voorbij. De Koerden in het noorden en de shiïten in het zuiden van Irak worden nog steeds vervolgd en er is nog nergens uitzicht op redding, al doet de Nederlandse ex-minister Van der Stoel er alles aan om de aandacht van de Verenigde Naties op de gruwelijkheden van Saddam en op de door hem verdrukte volkeren gevestigd te houden. De Koerden en de shiïten staan aldus nog redelijk in de belangstelling. Veel minder bekend is de verdrukking van de Armeniërs die in Irak leven. In 1990 kwam een aantal christen-Armeniërs naar Nederland. Na wat omzwervingen kwamen ze uiteindelijk in december 1990 in Hoogeveen terecht en hebben zich daar aangesloten bij de Nederlands Gereformeerde kerk. Hoe zijn ze daar terechtgekomen? Hoe bevalt het hun?

Om een antwoord te krijgen op deze vragen bracht ik samen met Tineke van der Laan, die zich namens de gemeente Hoogeveen met de opvang van vluchtelingen bezig houdt en Eelke Dam, lid van de Nederlands Gereformeerde kerk van Hoogeveen, een bezoek aan de familie Avedisian. Het gezin van Serob Avedisian vormt één van de families die in Hoogeveen zijn ondergebracht. Het bestaat uit vader, moeder, vijf broers en vier zussen. Op een winterse zaterdagmiddag maken we onze opwachting bij deze familie in hun Hoogeveense rijtjeshuis. Tijdens het gesprek zijn vader Serob, moeder Mariam en hun twee zoons Aras en Vahi aanwezig.

Onderdrukt in Irak

Het interieur is als dat van een gemiddeld Nederlands gezin. Aan de muur hangt echter een prachtige plaat met het op kunstige wijze aangebrachte Armeense alfabet. Nadere beschouwing leert dat het bijna twee maal zoveel letters bevat als het Latijnse. De afbeelding is vervaardigd door Aras, die tijdens het gesprek optreedt als woordvoerder van de anderen: hij beheerst de Nederlandse taal het best. Hij en z'n jongere broers en zussen hebben meer Nederlandse kennissen dan hun ouders en hebben daardoor minder moeite de taal te leren.

Hoe zijn jullie eigenlijk in Nederland terechtgekomen?

„Wij woonden in noord-Irak in de stad Sacko” zegt Serob. „We hadden als christenen geen enkele vrijheid, alle minderheden worden in Irak onderdrukt. Zeker als wat bekender wordt dat je een afwijkende mening hebt wordt het zwaar. Als je precies doet

wat het regime wil dan gaat het wel goed. We zijn naar Nederland gegaan omdat we dan minder lang op ons visum hoefden te wachten dan wanneer we naar de Verenigde Staten of Australië waren gegaan. Voor die landen moet je zeker een half jaar op je visum wachten. Naar Nederland gaan was het gemakkelijkst.” Opvallend is dat ze niet te bewegen zijn tot verhalen over wat hun in Irak is overkomen.

Eerst kwamen ze in Almelo terecht, waar ze asiel hebben aangevraagd. Vervolgens leidde hun weg via opvangcentra in Zuidlaren, Echten en Slagharen naar Hoogeveen, waar al een dochter van Serob en Mariam woonde.

In Hoogeveen kwamen ze in aanraking met Tineke van der Laan die namens de gemeente opvang en (gezins-) begeleiding van asielzoekers voor haar rekening neemt. Tineke: „Hoewel ik zelf Christelijk Gereformeerd ben heb ik contact gezocht met de Nederlands Gereformeerde kerk, met Eelke Dam. Ik wist dat daar een groep mensen zit die deze mensen een warm kerkelijk thuis konden geven. In de Christelijk Gereformeerde kerk was de atmosfeer daar nog niet rijp voor.”

Oost-Europa

Eelke Dam, lid van de Nederlands Gereformeerde kerk van Hoogeveen voelde zich meteen geroepen gehoor te geven aan de oproep van Tineke. „Ik zat in die tijd in het Oost-Europawerk en was gewend aan het overbruggen van taalbarrières en culturele verschillen. Bovendien leer je door de omgang met andere varianten van het christendom de rode draad en de kern van het evangelie goed zien.”

Hoe was het voor de familie Avedisian om van een Oosters-Orthodox georiënteerde kerk in een gereformeerde te belanden? Was er sprake van een cultuurschok?

Serob: „Wij zien geen verschil tussen de Nederlands Gereformeerde kerk en de Oosters Orthodoxe. We hebben in Irak een heel belangrijke les geleerd: voor vijanden van het christendom maakt het niet uit of iemand protestant, katholiek of orthodox is. Het belangrijkste verschil is de kleding van de dominee en het feit dat de mensen geen kruis slaan, maar dat kun je ook in je hart doen. We voelen ons allemaal erg thuis in de kerk van Hoogeveen. Negatieve verschillen zijn we niet tegengekomen. De bijbel blijft de bijbel en ook wat betreft antwoorden op allerlei ethische vragen zitten we meestal op één lijn. De gemeentelieden zijn belangstellend, komen veel op bezoek en zijn ons een grote hulp. Iedere zondag worden we door ge-

meentelieden opgehaald en naar de kerk gebracht.” Serob en Mariam kunnen vanwege de taalkloof nog niet deelnemen aan bijbelkringen en ander verenigingswerk, maar de kinderen zitten op de jeugdvereniging of een bijbelkring en hebben het daar naar hun zin.

Christelijk land

Willen jullie in Nederland blijven of te zijner tijd toch weer naar Irak vertrekken?

Serob: „Als Irak een christelijk land wordt willen we wel terug, anders niet.” De kinderen volgen inmiddels allemaal een opleiding of gaan naar school en zijn zeer gehecht geraakt aan de vrijheid. Aras: „Hier ben ik niet verplicht te zeggen wat ik niet vind en ik kan meegaan met wie ik wil. In Irak moesten we dingen zeggen die we niet meenden. Maar desondanks kan ik nooit een 'echte' Nederlander worden; ik heb mijn geschiedenis. Toch wil ik graag blijven. Als ik hier trouw en kinderen krijg dan worden zij Nederlanders.”

Wat merken jullie van de toenemende agressie tegen buitenlanders in Nederland?

Aras: „Daar merken we niets van hier in Hoogeveen. We hebben aardige burens en we hebben geen moeite vrienden te maken. Nee, met racisme hebben wij nog niet te maken gehad.”

Wanhoop en spanning

Gaat het de familie Avedisian tegenwoordig goed, toen ze net in Nederland waren was dat anders. Tineke herinnert zich: „Eerst was er het wachten op de verblijfsvergunning. Ze moesten iedere maandag naar het politiebureau om zich daar te melden. Voeg daarbij nog de verveling, de heimwee, de vreselijke herinneringen en het feit dat ze de Nederlandse taal nog verre van machtig waren en je kunt je voorstellen dat er een sfeer was van wanhoop en spanning. Daar kwam nog bij dat hun zoon Vahi nog in Irak zat toen de Golfoorlog uitbrak. Dat was echt een zware tijd. Toen zijn Eelke Dam en ik hier bijna iedere dag op bezoek geweest.” Eind 1991 kregen de zaken ten goede: in oktober komt de fel begeerde verblijfsvergunning en in november van dat jaar weet Vahi naar Nederland te ontkomen.

Onderlinge band

Eelke Dam voegt hier nog aan toe dat de kerk van Hoogeveen ook veel teruggekregen heeft. „Behalve dat de gemeente er een stel broeders en zusters bijkreeg, is ook de onderlinge band door de intensieve bemoeienis met de familie Avedisian versterkt. De ervaringen en de liefde die je terug-

krijgt hebben de gemeente gevoed. We hebben ze geholpen met de inrichting van hun huis, met taallessen, vooral in het begin, met boodschappen doen op de markt. Je hoeft maar weinig te doen om toch veel voor de ander te betekenen en je krijgt er veel voor terug. Volgens mij zouden de kerken veel alerter moeten zijn op de komst van christen-asielzoekers in hun stad of dorp. Er valt zo veel te doen aan opvang en het is heel belangrijk dat deze mensen in een geloofsgemeenschap terechtkomen. Aan die alertheid ontbreekt het nog te veel."

Familie

Aan het slot van het gesprek wil Serob nog twee opmerkingen maken: „Wij zullen Tineke en de mensen van de kerk van Hoogeveen altijd dankbaar blijven voor alles wat ze voor ons gedaan hebben. Ze staan altijd voor ons klaar. Ze zijn onze familie. De les die we van onze ervaringen in Irak en in Nederland geleerd hebben zullen we niet vergeten: Wat christenen van verschillende kerken bindt is belangrijker dan wat hen verdeelt. Als iemand deze les in de wind slaat, is hij op de verkeerde weg."

Inleveren kopij

In verband met de aanstaande Koninkinnedag dient de kopij voor het volgende nummer één dag eerder dan normaal te worden ingeleverd!

M.R. van den Berg, Utrecht

Gerechtigheid en vrede (1)

Verschraald

In de christelijke traditie is het zondebesef sterk verindividualiseerd. Daardoor werd het enerzijds verdiept, anderzijds verschraald. Wanneer wij over zonde spreken, ligt het accent vrijwel uitsluitend op zonden die op het persoonlijke vlak liggen, zoals echtbreuk, diefstal, liegen en dergelijke. Dat een gemeenschap in haar totaliteit ook op een verkeerd, zondig spoor kan zitten doordat ze zich in economisch, sociaal of politiek opzicht door wereldse kaders en een vleselijk denken laat beheersen, is iets waarvoor we vaak maar weinig oog hebben. Het woord 'zonde' wordt in dat verband nauwelijks gebruikt of het stuit, als het wel gebruikt wordt, op fel verzet.

Toch laten de profeten van Israël – en niet alleen zij – met onverbloemde duidelijkheid zien, dat een gemeenschap juist op politiek, sociaal en economisch gebied een duizelingwekkende schuld kan hebben. Zij waarschuwen het volk Israël niet alleen voor individuele zonden, maar evenzeer voor zonden waaraan de samenleving als geheel zich schuldig maakte.

Fragmentarisch

Vandaag lijken die twee aspecten van de zonde uit elkaar getrokken en van elkaar losgemaakt te zijn. In kringen waar de aandacht geconcentreerd wordt op persoonlijke zonden, bestaat vaak een blinde vlek ten aanzien van de zonden van een samenleving. Om een heel extreem voorbeeld te geven: men heeft dan geen moeite met atoombewapening maar roept ach en wee over een stel dat ongehuwd samenwoont. En in kringen waar men gefixeerd is op de problematiek rondom vrede, gerechtigheid en milieu, lijken de vragen met betrekking tot de persoonlijke levensheiliging vaak nauwelijks een rol te spelen en aan ieders vrijheid te worden overgelaten. Om opnieuw een illustratie te geven: iemand die nog spuitbussen met CFK's gebruikt, wordt dan scherp veroordeeld, maar over iemand met een buitenechtelijke relatie doet men dan vergoelijkend. Dat is zijn zaak, zegt men dan.

Voor alle duidelijkheid wijs ik er maar even op, dat ik in deze situatie-tekening natuurlijk chargeer en generaliseer. De grenzen tussen beide groepen lopen niet zo duidelijk afgebakend als ik ze schets. Maar globaal genomen is er wel degelijk sprake van deze beide stromingen. Het gevolg daarvan is dat het bijbelse spreken over zonde teloor gaat. Er

vindt een fragmentatie van het zondebegrip plaats, waarbij de ene stroming zich op een bepaalde splinter ervan concentreert en de andere zich in de andere splinter vastbijt. Aan geen van beide kanten is dan nog sprake van een integraal bijbels zondebesef.

Oordelen

Daar komt bij dat ten gevolge van de secularisatie het spreken over zonde steeds meer verdwijnt. Het wordt steeds verder teruggedrongen tot achter de grenzen van de kring waar de persoonlijke zonden centraal staan. Binnen deze kring leidt dat terecht tot aanzienlijke verontrusting. Want het zondebesef staat of valt met de realiteit van God. In de mate waarin God voor het besef van de mensen achter de coulissen verdwijnt, vindt ook een secularisatie van het zondebesef plaats. En waar niet meer van zonde gesproken wordt, is men ook blind voor Gods oordelen en toorn.

In de bijbel zijn die oordelen niet weg te denken. In het boek Openbaring – om een voorbeeld uit het Nieuwe Testament te nemen – is de toorn van God manifest in rampen die over de aarde komen. Voor het eerst na 1900 jaar is het mogelijk allerlei visioenen als reële gebeurtenissen te herkennen. Vijftig jaar geleden kon niemand zich nog een concrete voorstelling vormen van visioenen die spreken over een derde deel van de bomen dat verbrandt, over een derde deel van de zeedieren dat sterft, over verontreinigde rivieren en over een toemende hitte. Vandaag behoeven we geen beroep meer te doen op onze fantasie om ons daarbij iets te kunnen voorstellen. We zien dit soort rampen voor onze ogen gebeuren.

Gods Woord spreekt dan van Gods oordelen. Daar hebben we mee te maken in de overweldigende problemen waarmee we geconfronteerd worden, niet alleen ten aanzien van het milieu maar ook ten aanzien van de derde wereld.

Dat Gods oordelen hier een rol spelen, wordt op grote schaal ontkend. Er is daarbij geen sprake van Gods oordelen maar van menselijke schuld, zegt men. Alsof die twee niet kunnen samengaan! Bijbels gezien kan Gods oordeel hierin bestaan, dat God de mens prijsgeeft aan de consequenties van zijn eigen handelen.

Verootmoediging

De negatie van het oordeelskarakter leidt niet alleen tot verlies van een wezenlijk element in het bijbels onderwijs, maar staat ook de verootmoediging voor God in de weg.

Er zijn mensen die bij het woord verootmoediging onmiddellijk beginnen te steigeren. Ze denken dat het zich verootmoedigen onder Gods slaande hand wil zeggen, dat je Gods oordelen gelaten en passief over je heen moet laten komen en dat je niets anders kunt doen dan een geduldige afwach- tende houding aan te nemen tot het God behaagt die oordelen weg te nemen.

Nu is zich buigen en verootmoedigen onder Gods slaande hand onmiskenbaar een houding die de bijbel van ons verwacht. Alleen maar: dat is niet hetzelfde als een gelaten passiviteit. Je buigen onder Gods oordelen heeft alles te maken met je bekeren. En dat is het tegendeel van passief zijn. Je bekeren is op je schreden terugkeren. Het is een andere koers gaan volgen, tegengesteld aan de richting waarin je liep. Dat gaat niet vanzelf. Beker- ing eist inzet, inspanning, doortastendheid en moed.

Dat is iets totaal anders dan passiviteit. Maar het is ook iets heel anders dan je verzetten tegen Gods oordelen. Verzet tegen God en zijn oordelen komt voort uit zelfhandhaving en hoogmoed. Daar heeft de bijbel geen goed woord voor over.

Verzet tegen Gods oordelen leidt dan ook niet tot verandering van koers, maar betekent een zich hardnekkig vastbijten in een eenmaal ingeslagen zondige koers. Het is die reactie op Gods oordelen die in Openbaring getypeerd wordt met het herhaaldelijk terugkerende refrein: en zij bekeerden zich niet. Zich verzetten tegen Gods oordelen kan dan ook alleen maar leiden tot een verheving van dat oordeel en de uiteindelijk ondergang.

Gerechtigheid

Tegen die achtergrond wil ik enkele opmerkingen maken over gerechtigheid en vrede. In de Schrift hebben die beide woorden alles te maken met een leven in het verbond. In het verleden is daar nauwelijks oog voor geweest, omdat met name het woord gerechtigheid zowel in de samenleving als in de theologie geïnterpreteerd werd vanuit de aristotelische filosofie en de ro- meinse rechtspraak. Dat is belangrijk genoeg om er even bij stil te staan. Gemeenschap met de HERE is alleen maar mogelijk in het kader van zijn verbond. Om die gemeenschap in stand te houden, heeft de HERE verbondsregels gegeven. Het negeren van die regels – ook van de regels die de onderlinge omgang tussen mensen raken – betekent verbondsbreuk en blokkeert de gemeenschap met Hem. Het naleven van die verbondsregels heet in de Schrift: gerechtigheid. Een rechtvaardige is iemand die zich aan de afspraken houdt, zoals die in het verbond zijn vastgelegd. Het is iemand die optreedt en handelt zoals dat op grond van de bij de verbondssluiting gemaakte afspraken van hem verwacht mag worden, die het verbond als richtsnoer van zijn leven heeft en die uit dat verbond leeft.

Dat is ook van toepassing op de HERE. Gods gerechtigheid houdt in dat Hij optreedt in overeenstemming met zijn verbondsbeloften. Het land Kanaän was een van die beloften (Gen. 15:13-16; Ex. 34:10,11). Als God Kanaän aan Israël geeft en de bewoners ervan ten onder laat gaan, gedenkt Hij daarin zijn verbond en bewijst Hij zijn rechtvaardigheid (Ps. 105:8-11). Ook de vergeving der zonden is zo'n belofte (Ex. 34:5vv). Daarom blijkt Gods rechtvaardigheid ook in de vergeving der zonden (Ps. 51:16; 1 Joh. 1:9). Maar ook zijn oordelen hebben met dat verbond te maken. Het zijn de sancties op het overtreden van de verbondsregels (Deut. 29:25vv). Ook in zijn oordelen is de HERE rechtvaardig (Ps. 9:9). Als Hij ze voltrekt, doet Hij wat op grond van de verbondsregels van Hem verwacht kan worden.

Onrechtvaardig zijn is het tegenovergestelde daarvan. Het is Gods verbondsregels aan zijn laars lappen.

Vrede

Ook het woord 'vrede' heeft in de bijbel alles te maken met een verbonds- verhouding. Tussen twee partijen die een verbond gesloten hebben, heerst een situatie van vrede. Dankzij dat verbond geven ze elkaar het volle pond, staan ze elkaar niet in de weg, belemmeren ze elkaar niet in hun ontplooiing en benadelen ze elkaar niet. Ze helpen, steunen en stimuleren elkaar juist. Kortom, er bestaat een harmonische verhouding tussen hen, omdat ze zich beiden houden aan de regels van het verbond. Vrede is immers de vrucht van gerechtigheid (Jes. 32:17), van het in acht nemen van de verbondsregels. Men- sen die zich niet aan die regels hou- den, kennen de weg van de vrede dan ook niet (Jes. 59:8). Zij nemen de vrede weg.

Gerechtigheid en vrede horen onlos- makelijk bij elkaar (Ps. 85:11). In het rijk van de Messias, dat gegrondvest is op gerechtigheid, zal de vrede dan ook eendeloos zijn (Jes. 9:6). Maar de goddelozen, dat wil zeggen degenen die Gods verbond niet als richtsnoer van hun leven aahvaarden, hebben geen vrede (Jes. 48:22; 57:21). Het verbond met God bepaalt dus het kli- maat van woorden als gerechtigheid en vrede.

Afgoderij

Volgens Gods Woord bestaat een van de facetten van het leven in het ver- bond in het hebben van aandacht voor de armen, zwakken en weerlozen en in het zorg dragen voor hen. De mo- zaïsche wetten, die je zou kunnen typeren als de kleine lettertjes bij het verbondscontract tussen God en Is- raël, bevatten tal van bepalingen die dat duidelijk maken. Te denken valt bijvoorbeeld aan het sabatsgebod met zijn sabbatdag, sabbatjaar en jubel- jaar, aan de oogstvoorschriften, of aan de bepaling dat het als pand genomen opperkleed van een arme vóór zons-

ondergang teruggegeven moet wor- den.

Ik wil nog even weer onderstrepen dat al dergelijke bepalingen in het ver- bondskader staan en dus direct te maken hebben met de verhouding tot God. Het niet naleven ervan breekt de relatie met God af. Het tweede gebod is immers gelijk aan het eerste en grote gebod (Matth. 22:34-40). Nu kunnen dit soort bepalingen alleen maar doorwerken, waar men niet heb- zuchtig is, niet gedreven wordt door geldzucht. Wie hebzuchtig is, verkeert in de greep van de Mammon. En de Mammon is een afgod. Vanuit deze gezichtshoek wordt het ook duidelijk, dat het financieel uitzuigen van men- sen een directe aantasting is van de relatie met de HERE, omdat het im- mers een uitvloeisel is van afgoden- dienst.

Als het leven van een individu of van een gemeenschap beheerst wordt door het adagium 'hoe schrapen we zoveel mogelijk geld naar ons toe?', is er sprake van afgoderij. Het is niet toevallig dat bij de verzoeken van Jezus in de woestijn, het aanbidden van de satan (= afgoderij) voor- waarde was voor het ontvangen van alle koninkrijken der aarde met hun rijkdom (Matth. 4:8,9). Wie de rijkste man van de wereld wil worden, moet onvermijdelijk voor de satan door de knieën. Hebzucht is niet anders dan afgoderij (Col. 3:5).

Wordt vervolgd

Ontvangen

Dr. W.G. de Vries,
Welke kerk ging stuk?

Nogmaals: de Vrijmaking in het vuur.
64 blz.,
ISBN 9050460178
Uitg. Woord en Wereld, Goes

Prof.dr. C. Graafland,
... om gereformeerd te blijven.

Terugzien, vooruitzien en omhoogzien
na 40 jaar studie van de gerefor-
meerde traditie.
47 blz., f 9,75
Uitg. Maassluise Drukkerij, Maassluis
Verkrijgbaar door storting van f 9,75
op gironr. 22244 van de uitgeverij.

Dr C. Vermeulen,
Woorden die wegen.

(Geloofsbeleving/overdenkingen)
104 blz., f 18,50
ISBN 9024266904
Uitg. J.H. Kok, Kampen

**Drs. W. van Herwijnen,
Is er iemand bij u ziek?**

Over de kracht van het pastorale gesprek.

44 blz., f 12,50

ISBN 9029711388

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

**Gerry Velema-Drent,
Over toewijding gesproken.**

Werkers voor Tear Fund.

88 blz., f 14,50

ISBN 9029711426

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m.
Tear Fund, Driebergen

**Mary Batchelor (ill.: John Haysom),
Jezus, de zoon van God.**

(kinderbijbel)

191 blz., f 34,90

ISBN 9029711205

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen / Stan-
daard Uitgeverij, Antwerpen

**Pat Alexander (eindred.),
Encyclopedie van de Bijbel.**

352 blz., f 59,90

ISBN 9029710535

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. P.H.R. van Houwelingen,

2 Petrus en Judas;

Testament in tweevoud.

Commentaar op het Nieuwe Testa-
ment, derde serie.

176 blz., f 36,--

ISBN 9024260043

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Willem J. Ouweneel,

Mijmeringen.

66 blz., f 13,50

ISBN 902971137x

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. C. Trimp,

Het leeraamt niet verspelen.

De uitstraling van de Schrift in de be-
dijning van het Woord.

(Kamper Bijdragen, XXXII)

48 blz., f 14,90

ISBN 9060159519

Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

ds. L.M. Vreugdenhil, predikant te Vriezenveen, informaties en overwe-
gingen waar aanstaande bruidsparen
en jong-gehuwden hun voordeel mee
kunnen doen. Op de achtergrond spe-
len daar de vele gesprekken mee, die
Vreugdenhil gevoerd heeft met aan-
staande bruidsparen en ook zijn erva-
ringen in het huwelijkspastoraat.
Terecht is de auteur van oordeel dat
het van groot belang is niet onvoorbe-
reid aan een huwelijk te beginnen.
Het boek begint met de gebruiksaan-
wijzing die de Here God voor de rela-
tie van man en vrouw bij de schepping
heeft bijgevoegd. In Genesis worden
drie dingen genoemd, die voor het
huwelijk noodzakelijk zijn: verlaten,
aanhangen en tot één vlees worden.
Het huwelijk, zo concludeert hij, is
door God ingesteld en is bedoeld als
een verbond voor het leven. Er is dus,
zo schrijft hij terecht, een wezenlijk
verschil tussen het huwelijk en het
ongehuwd samenwonen, dat zo in de
mode is en waar helaas ook veel ker-
kelijke jongeren ondoordacht toe over-
gaan.

In hoofdstuk 3 gaat hij na wat de bouw-
stenen zijn voor een gelukkig huwelijk:
veiligheid, beslotenheid, vrijheid, be-
vestiging, kameraadschap, duidelijk-
heid, overeenstemming, seksuele
voldoening, communicatie en open-
heid. De schrijver gaat hier uit van een
situatie zonder storingen. Hij erkent,
dat in elk gelukkig huwelijk wel regel-
matig storingen optreden. Wie alleen
maar tevreden is met een volmaakt
huwelijk loopt de kans het ene huwe-
lijk na het andere af te werken en
wordt intussen steeds ongelukkiger.
Aardig is ook wat hij schrijft over het
huwelijksonderhoud. Als je een huwe-
lijk mooi wilt houden, moet je het bij-
houden, net als het gazon in de tuin.
Interessant is hoofdstuk 4, dat handelt
over de eigen plaats van man en
vrouw, een vraagstuk waarover ook in
gereformeerde kring nog al verschil-
lend gedacht wordt. Het probleem ligt
hier vooral bij wat Paulus schrijft in Ef.
5: 21-33. „En weest elkander onderdanig
in de vreze des Here.... enz.” Som-
migen zeggen, dat het hier gaat om
historisch bepaalde patriarchale ge-
zinsverhoudingen, die in onze cultuur
niet meer voorkomen, zodat wij aan de
vermaning van de apostel geen bood-
schap hebben.

Anderen en o.m. de schrijver van dit
boek gaan ervan uit, dat de bedoeling
van dit bijbelgedeelte verder reikt dan
de historisch en cultureel bepaalde
situatie van toen. Hij wil dus niet weten
van een relativiseren van de woorden
van Paulus met een beroep op de
historisch-culturele context waarin ze
geschreven zijn. Zijn argumentatie
vind ik op dit punt niet erg overtuigend.

Meer overtuigend vind ik zijn uitleg
van Genesis 3:16, waar we kunnen
lezen hoe als gevolg van de zonde ook
de verhouding van man en vrouw is
ontwricht.

Ze gaan over de vloek die de mens
over zichzelf heeft afgeroepen door
God de rug toe te keren.
Volgens het klassieke huwelijksformu-
lier gaat het bij deze woorden om een
'ordinantie' (inzetting) van God. Vreug-
denhil is van mening, dat die uitleg
niet juist is. Mannen en vrouwen zijn
na de zondeval elkaars concurrenten
geworden, waarbij de sterkste (meest-
al de man) de ander overheerst of
zelfs tiranniseert. Maar dat is nooit
Gods bedoeling geweest, laat staan
zijn 'ordinantie'. Maar het is wel de
realiteit geworden, die zondige men-
sen ervan gemaakt hebben.
Leerzaam is ook hoofdstuk 5 over de
spelregels voor communicatie.
Hierbij had ook kunnen worden betrok-
ken de situatie, dat tussen de echtge-
noten geen of vrijwel geen communi-
catie is. De schrijver merkt wel op, dat
een mens niet kan leven zonder com-
municatie, maar wat als die communi-
catie minimaal is?

Vroeger, toen ik nog advocaat was heb
ik die situaties nogal eens meege-
maakt. Het is erg moeilijk dan nog iets
te doen om de verhoudingen te verbe-
teren.

Ook de volgende hoofdstukken gaan in
op zeer actuele huwelijksproblemen.
Tenslotte geeft Vreugdenhil nog een
proeve van een vernieuwd huwelijks-
formulier; en bespreekt hij de huwe-
lijksvoorbereiding in de gemeente.
Dit geschrift lijkt me een zeer ge-
slaagde poging aanstaande bruidspa-
ren en jonggehuwden een handreiking
te doen voor een gelukkig huwelijk.
De stijl is duidelijk en voor ieder be-
grijpelijk.

Tenslotte nog een citaat uit hoofdstuk
3 om te laten zien in welke stijl het
boek geschreven is. „Er zijn veel
slechte huwelijken”, schrijft Simon
Carmiggelt in zijn verhaal 'Het feest-
etentje', „maar gelukkig merken de
meeste mensen niet dat hun huwelijk
slecht is. Ze denken gewoon dat het zo
hoort.”

Even later roept een passerende tram
een oude herinnering bij hem wakker:
„En ik dacht aan de conducteur die,
toen we in onze verlovingstijd op het
lege voorbalkon van de tweede wagen
een beetje tegen elkaar stonden te
vrijen, door het luikje tegen me zei:
„Ja, an't begin ken je d'r wel opvreten
en later hebbie spijt dat je 't niet ge-
daan heb”.

Ik kan dit boek zeer ter lezing aanbe-
velen. Niet alleen aan jongeren. Ook
ouderen kunnen er nog best wat van
leren.

Zo ging het ondergetekende tenmin-
ste, die al meer dan 40 jaar getrouwd
is.

J. Meulink,
Enschede

Boekbespreking

Ik beloof je trouw!

Bouwstenen voor een gelukkig huwe-
lijk.

L.M. Vreugdenhil. Uitg. Boekencen-
trum Zoetermeer. 1992, 168 blz., prijs
f 23,50

In dit geschrift geeft de schrijver,

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

Gelijke Behandeling?

3. Volmaakte vrees die de liefde uitdrijft

Amerika is in de greep van speciale belangengroepen die nu, in een nieuwe draai die men eraan geeft, de taal van de beweging voor burgerrechten verbinden met de taal van de therapeutische revolutie.

Dr.Os Guinness 1

Ezekiel Bulvers bestemming lag vast, toen hij op de leeftijd van vijf jaar zijn moeder tegen zijn vader hoorde zeggen – die had volgehouden dat de som van de twee zijden van de driehoek altijd groter waren dan de derde – "Ja, dat zeg jij, omdat je nu eenmaal een man bent!" "Op dat ogenblik", verzekert de heer E.Bulver ons "flitste de grote waarheid door mijn zich openende geest dat weerlegging van een fout standpunt helemaal niet bij de weergave van een juist argument hoorde. Neem gewoon aan dat je tegenstander het bij het verkeerde eind heeft en verklaar hoe dat komt, en de hele wereld ligt aan je voeten."

C.S.Lewis 2

Een rechtspraak of vele vormen van recht?

De invoering van een wet "gelijke berechtiging" is natuurlijk een uiterst goede zaak, mits we het erover eens zouden zijn wat er precies mee wordt bedoeld. En dat is nu precies wat niet het geval is! Wie wil er in ons land eigenlijk dat mensen ongelijk behandeld worden? Niemand toch? Bij enig nadenken wil in elk geval bijna niemand dat er rechtsongelijkheid in ons land zou gaan bestaan. Dat is de vraag dus ook niet. De vraag is: welke norm leg je aan bij "gelijke behandeling"? En de vraag is ook: hoe pas je die nieuwe wet toe? En zo mogelijk is de vraag nog meer: Wie zijn degenen die die wet toepassen? En welke criteria leggen ze daarbij aan? Daar wil ik in dit artikel wat nader bij stilstaan, want 't is een cruciaal punt hoe de wet gaat worden getoetst. Mag ik daarvoor het volgende voorbeeld geven?

"Je snapt het toch niet"

Toen een paar jaar geleden Nelson Mandela een bezoek aan de VS bracht, een ware triomftocht, kwam er voor de gelegenheid een nieuw T-shirt op de markt, dat vooral bij jonge zwarten aftrek vond. De tekst op het T-shirt luidde: "It's a black thing. You wouldn't understand". In onze taal omgezet stond er dus: "Het heeft te maken met zwart zijn. Je snapt het toch niet!" Het is een uitdagende tekst die tegelijk iets verontrustends heeft, op een aantal manieren.

Om te beginnen, wordt er helemaal niet meer geprobeerd om aan de buitenwacht duidelijk te maken wat het

betekent om zwart te zijn. Het loont niet de moeite dat te doen, want ze zouden het toch niet snappen. Een van de kenmerken van niet-zwarten is immers dat ze zwarten toch niet begripen... Ten tweede wordt "het levensgevoel van de negerbevolking" zo vaak mogelijk in de tekst aangegeven; "it's a black thing". De specifieke wijze om als zwart mens door het leven te gaan wordt zelfs niet meer naar de buitenwacht gedefinieerd.

Waarom dat verontrust is gemakkelijk duidelijk te maken. Als je zo gaat redeneren, kan dat leiden tot ineenstorting van elke vorm van communicatie. Iedere groep in welke samenleving dan ook zou hetzelfde kunnen gaan zeggen: 't is iets dat je alleen snapt, als je vrouw /feministe/lesbisch/ homoseksueel/ Jood/Moslim/ Christen/fundamentalist/gehandicapt bent, en ga maar door. Niemand die buitenstaander is, zal echt snappen wat ons bezig houdt, ons drijft. Laat ook maar zitten...

"Bulverism"

Op dat punt blijkt ook de relevantie van een kort artikel, dat de Engelse Christen-denker en -schrijver C.S.Lewis vele jaren geleden al schreef, onder de titel "Bulverism". In dat artikel wordt de volstrekt fictieve persoon Ezekiel Bulver ten tonele gevoerd, die in elke discussie ongeveer het volgende zegt: "Ik snap wel waarom u dat zegt! Dat komt, omdat u....bent." Bulver ziet ervan af om dingen die hij onjuist acht zakelijk te gaan bestrijden. Integendeel, hij doorgrondt zijn tegenstander in het debat en "begrijpt" maar al te goed hoe die ander ertoe komt om zo'n onjuiste opvatting te huldigen. Hoe zou hij/zij ook anders kunnen, als je beseft dat die ander ...is?

De invoering van de wet "gelijke berechtiging" kan gemakkelijk tot de volgende situatie aanleiding geven. Er is jou als lid van een minderheidsgroep op de meest flagrante wijze onrecht gedaan en dus ga je om je rechten procederen. Als je echter in de rechtzaal je gelijk niet krijgt, bewijst dat alleen maar hoe vooringenomen de rechter wel was! Maar ja, wat wil je ook, als dat een man is, of blank, heterofiel, niet-moslim, etc.! Zo ging dat enigszins, toen in de VS het heel onfrisse geval-Thomas zich voordeed. U weet nog wel, vorig jaar werd er door George Bush een nieuwe rechter voor het Hooggerechtshof voorgedragen, een uiterst invloedrijke post die politiek ook nogal gevoelig ligt. Bush had al bot gevangen met twee van zijn kandidaten en nu was het de beurt aan de zwarte Clarence Thomas. Of hij ter

zake deskundig is, de meeste Amerikanen wisten het niet, en ze weten het nog niet, maar wat ze wel weten is dat de rechter een heel langdurige en ook vervelende verhouding heeft gehad met de eveneens zwarte Anita Hill. Dat zei zij althans, terwijl hij het in hevige mate ontkende. De discussie ging erover of er wel een schaamhaar in de thee had gedreven en andere zaken die stellig van het allergrootste gewicht zijn geweest voor 's lands politiek. Na alle lange discussies met details-waar-een-normaal-mens-niet-goed-van-woordt was de feitelijke schuld of onschuld van Thomas nog steeds niet bewezen. Beiden, Thomas en Hill, bezwoeren dat ze de waarheid en niets dan de waarheid spraken, en toch is het niet goed voorstelbaar dat ze dat beiden in gelijke mate hebben gedaan. Thomas werd niet ontmaskerd en hij werd dan ook in zijn hoge ambt geïnstalleerd. Voor Anita Hills medestanders was deze gang van zaken een bewijs te meer hoe mis het wel zat in de Amerikaanse politiek.

Als het goed was geweest, was immers aangetoond geworden hoe slecht het allemaal wel was, nietwaar? Het feit dat Thomas, ondanks z'n zonneklaar leugenachtig gedrag niet was aangepakt bewees eens te meer hoe mannen altijd weer onder een hoedje spelen. Bij de samenstelling van de beoordelingscommissie was al wel duidelijk geweest dat Hill het van Thomas zou gaan verliezen... Zo kan een hele hoop frustratie en verbittering gaan groeien in een samenleving. En dat is precies waar het ook bij ons om gaat, naar mijn mening althans.

Gevaarlijke implicaties

Als deze gedachtengang veld zou winnen, valt de samenleving al snel uiteen in belangengroepen die elkaar helemaal niet meer kunnen begrijpen, zelfs al zouden ze het willen...Ideologische verblindende en verbittering kunnen tot nieuwe hoogtes stijgen! Feministen tegenover "mannen", Joden die het monopolie op alle leed in de oorlog opeisen, Moslims die keer op keer ervaren hoe voos en rot die "christelijke" samenleving hier wel is. Of ook Christenen die nu zeker weten dat er altijd al een anti-christelijke tendens in ons volk heeft gescholen. De lijst is eindeloos, in lengte, gram en ongenoegen. Er wordt namelijk niet meer uitgegaan van een waardensysteem, een rechtssysteem, een normensysteem, dat alle Nederlanders aan elkaar verbindt. Integendeel, de rechtspraak is in handen van de Tegenstanders, en dus...

Simpel gezegd, we krijgen in ons land tamelijk bedroevende toestanden, als alleen zwarten kunnen uitmaken wat

racisme is, als de vraag: "Wat is antisemitisme?", alleen door Joden kan worden beantwoord, als alleen homoseksuelen en lesbiennes de vraag kunnen beantwoorden: "Worden wij gediscrimineerd?" en als vrouwen de enigen zijn die kunnen beoordelen wat incest is. De lijst is uiteraard verre van compleet...

Voor alle duidelijkheid, ik ben tegen diskriminatie, incest, antisemitisme en andere vormen van maatschappelijk kwaad, maar dat is de vraag niet. De vraag is wel: Wie beoordeelt of iemand zich aan deze of gene handeling heeft schuldig gemaakt en dus daarvoor moet worden aan- c.q. opgepakt? Tegelijk is dat, mijns inziens, nu precies wat gemakkelijk kan gaan gebeuren, als de nieuwe wet m.b.t. gelijke berechtiging gaat worden ingevoerd. Dan gaat een belangengroep van het COC, om maar eens een waarschijnlijk scenario te nemen, proberen of er iets kan worden gedaan aan de "ongelijke berechtiging" op een Christelijke instelling, waar men met beroep op de eigen Christelijke identiteit weigert een praktiserend homoseksueel toe te laten. Die groep voelt zich geschouderd, authenticiek gekwetst of nog wat anders, en lokt een proefproces uit. Om dat proefproces te voeren kiezen ze een district uit waar een geestverwante rechter zich over de "fijnere punten van de wet" mag buigen. Het is dan niet ondenkbaar dat geestverwante of in gelijke kringen verkerende rechter X. met beroep op de wet de uitspraak doet dat het heel onjuist is geweest om met beroep op de Christelijke overtuiging een homoseksuele docent of werknemer te weren. Met andere woorden, de openbare aanklager en de rechter horen in feite bij dezelfde partij! Bovendien, alle welkenkende mensen zijn het uiteraard met de rechterlijke uitspraak eens. Wie voor deze uitspraak geen begrip opbrengt, bewijst daarmee zonneklaar dat hij of zij niet welkenkend is!

Ondenkenbaar?

Dat dat lang niet onmogelijk is blijkt bijvoorbeeld ook uit die episode met dat "incest-opvangcentrum" de Bolder-nog-wat in het Westen van het land, een jaar of twee geleden, waar een aantal vermoedelijk puur onschuldige vaders wegens incest werd aangeklaagd op grond van spelletjes die hun dochtertjes met poppen hadden gedaan en die later door deskundigen als nogal "suggestief" werden bestempeld. Het gaat niet aan hier zelfs maar een moment te suggereren dat incest niet heel ernstig zou wezen; het gaat er hier om te stellen dat de bewijslast bij de aanklager ligt en niet bij de gedagvaarde. En dat is nu bij uitstek in ge-

vaar, als de leidster van zo'n dagverblijf een vrouw is met een "zending" in het leven, om niet te zeggen, een vrouw met een kennelijke "kruisvaardersmentaliteit". De hemel beware ons allen, mannen en vrouwen, voor mensen met een kruisvaardersmentaliteit die rond gaan, ziende wie ze kunnen aanklagen...

Vrees, niet liefde

Als Christenen van zo'n situatie slachtoffer werden, zou dat heel ernstig zijn. Net zo goed, als het heel ernstig zou zijn, als zwarten er het slachtoffer van werden, of vrouwen, of Joden of lesbiennes en ga maar door! Waar als de vrees voor eigen bestaan of de eigen identiteit zo groot wordt dat het alle achting voor anderen, andersdenken, bedreigers van het eigen goed, wegneemt, komt ons volk in een allerakeligst parket te verkeren. Het bekende vers in de Eerste Brief van Johannes lijkt namelijk ook om te keren: "Volmaakte liefde drijft alle vrees uit." 't Kan ook zo: "Volmaakte vrees drijft alle liefde uit"!

Het op-een-na-ergste zou zijn, dat Christenen daarvan ook het slachtoffer zouden kunnen worden. Het ergste zou zijn dat wij als Christenen op deze wijze vervolgers werden.

(wordt vervolgd)

BOEKENVEILING

WOENSDAG 12 MEI

Geveild zal worden o.a. de
**BIBLIOTHEEK VAN
PROF. DR. D. NAUTA**

Een bijzondere bibliotheek op het gebied van de Kerkgeschiedenis. Talrijke biografieën; werken over de Geschiedenis van de Reformatie in Nederland, Duitsland, Frankrijk, Engeland en Schotland. In deze rubrieken bevinden zich een groot aantal boeken over Luther, de Hugenoten, de Puriteinen enz. enz.

De catalogus kunt U aanvragen door overmaking van f 10,- op giro 17 71 82 tnv Ton Bolland - Amsterdam.

Kijkdagen: Zaterdag 8 en maandag 10 mei van 10.00 - 17.00 uur.

TON BOLLAND

beëdigd taxateur en veilinghouder

Prinsengracht 493, 1016 HR Amsterdam.

Tel: 020-622 19 21. Fax: 020-625 79 12

J.C. Schaeffer, Apeldoorn

Bidden om eenheid (1)

Het beste uitzicht

Het beste uitzicht heb je op je knieën. Met woorden van deze strekking begon ds. Vrijhof op 17 januari j.l. zijn preek over Ef. 3,14-21, waarmee hij intrede deed in de Ned. Geref. Kerk van Arnhem.

Bij deze gelegenheid¹ sluit ik me daar van harte bij aan: *Het beste uitzicht heb je op je knieën en met je ogen dicht.* Paradoxaler kan het haast niet! Maar als het ergens voor geldt, dan zeker voor het gebed om de eenheid. Alleen op onze knieën en met de ogen dicht zijn we in staat iets te zien van wat de Heer van de Kerk ons geven wil als het gaat om de eenheid van zijn Kerk. Want met de ogen open om ons heen kijkend in heden en verleden, zien we er soms maar bar weinig van. Ik nodig u uit om op deze jubileumavond met mij terug te gaan naar het verleden om iets te zien van de gebedsworstelingen, die toen hebben plaats gevonden en die ons ten voorbeeld kunnen dienen.

En dan verplaatsen we ons allereerst naar het geboorteuur van de afgescheiden kerken, waarvan wij de nazaten zijn: dinsdagavond 14 oktober 1834. Dan is de gemeente van Ulrum bijeen in het huis van één van haar leden, de weduwe Hulshof. De kerkeraad is er. Klaas Pieters Kuipenga is er, de catechisant op leeftijd, die in de hand van God een middel was om ds. Hendrik de Cock de ogen te openen voor de beproefde Gereformeerde en Bijbelse leer van de totale verdorvenheid van de mens en het evangelie van verlossing door Christus alleen. En uiteraard is er ook ds. De Cock zelf, nu al een maand of tien van hogerhand belemmerd in de prediking van dat heerlijke evangelie. De week daarvoor was onverwachts zijn collega ds. H.P. Scholte uit Brabant op bezoek geweest om hem en zijn gemeente in hun moeite te bemoedigen. De kerkeraad had hem spontaan uitgenodigd om op zondag 12 oktober het Woord te bedienen. Maar de consulent, ds. Smith, die door de ring (de classis) voor de preekbeurten op die zondag was aangewezen, was niet van plan die voor Scholte op te geven. Wat die zondag een grote spanning veroorzaakte.

14 oktober 1834

Voor De Cock was dit de druppel die de emmer van zijn geduld liet overlopen. De volgende maandagavond deelt hij de kerkeraad mee, dat hij nu de vrijmoedigheid heeft om zich af te scheiden.

De kerkeraad, die daar al eerder aan toe was, hoort dit met blijdschap aan. Op diezelfde avond wordt dan door de kerkeraad de *Acte van Afscheiding of Wederkeering* getekend.

De avond daarna, dinsdag 14 oktober

duis, roept de raad de gemeente bijeen om haar instemming met het kerkeraadsbesluit te vragen. Ze moet beslissen of ze met verwerping van het Herv. Kerkbestuur als zelfstandige gemeente haar rechten zal handhaven en of ze de leraar die haar is ontroofd wil houden.

En dan gebeurt er iets indrukwekkends. Hel. de Cock schrijft in het boek, dat hij over zijn vader geschreven heeft: „Doordrongen van het gewicht van het ogenblik, overtuigd dat het besluit der gemeente grote gevolgen zou hebben voor de toekomst, werd er vooraf knielend gebeden; vervolgens werden al de zaken blootgelegd, en eindelijk het besluit van de gemeente vernomen.”²

Ziet u het voor u? Ruim honderd mannen en vrouwen, geknield voor hun Heer, niet vol van een geest van opstandigheid en verbittering, maar van nederigheid en ootmoed voor het aanzicht van hun God.

In het kerkeraadsboek dat toen werd aangelegd tekent De Cock aan:

„Dingsdag avond den 14^{den} October, hebben wij, na biddend en knielend opzien tot den Heere, ons afgescheiden van de valsche kerk en in de mogendheden des Heeren het ampt aller geloovigen aangenomen, hetwelk Hij, de Heere, de Almagtige, de Eenige en Drieëenige God, bevestigte! Met psalmgezang en dankzegging is die plechtigheid besloten.”³

Zo speelde het gebed in het geboorteuur van de Afscheiding een grote rol. Ogenschijnlijk op een moment dat de eenheid werd verbroken. In wezen toen ze vurig werd verlangd, maar dan wel als de eenheid van het ware geloof in de enige Zaligmaker Jezus Christus. Op de knieën, met de ogen dicht...

Onder druk van buiten en van binnen

Ja, want met de ogen open kregen de afgescheidenen voorlopig niet veel fraais te zien. Van buitenaf was er de druk van een overheid, die deze trouwe kinderen van God onbegrijpelijk zwaar vervolgde en van een burgerij, die hen maakte tot het mikpunt van hooghartige spot, laag-bij-de-grondse vuilspuiterij, ja zelfs grove molestaties.

Van binnenuit was er een energieverblindende twist over allerlei zaken. Er is fel gestreden over de psalmberijming, over de kerkenordening, over de voorwaarden waarop men van de overheid vrijheid van godsdienstoefening zou mogen vragen, over de gemeentebeschuwing, over de toeëigening des heils. Er deed zich, met name rondom de zaken van prediking en gemeentebeschuwing, al gauw groepsvorming voor, waarbij sprake was van noordelijken en zuidelijken,

van Brabanders en Geldersen.

Al op de tweede synode, die in 1837 in Utrecht bij elkaar kwam, was het goed mis. Juist daar was er het bizarre contrast van de druk van buiten, die men gemeenschappelijk had te doorlijden, en de interne spanningen, die tot grote verdeeldheid leidden.

Merkwaardig is wat één van de hoofdrolspelers, ds. Simon van Velzen, daarover schrijft in zijn memoires:

„Het was toen in de hitte der vervolging. Nacht en dag stond voor den ingang van het gebouw, waarin de vergadering gehouden werd, een schildwacht met zijn geweer, om niemand boven het beruchte twintigtal binnen te laten. Nochtans hadden de 24 leden middel gevonden daar bijeen te zijn. Veertien dagen lang moesten de leden, om door de schildwacht niet te worden afgewezen, indien ze zich buiten het gebouw begaven en niet weder zouden binnengelaten worden, bij elkaar blijven. Ze aten, dronken, sliepen gemeenschappelijk in de zelfde vertrekken, deden, niet slechts in de vergadering, maar bij het ontwakken en als ze zich ter rust begaven en dan steeds knielende, met elkaar hun gebed. En toch in deze synode heerschte grote verdeeldheid van gevoelens tot het einde toe.”⁴

Ook hier werd ik getroffen door het samen geknield bidden. De gemeenschappelijke verootmoediging, het zich klein willen maken voor God om het van Hem te verwachten.

Maar wat was het dan, waardoor ze toch niet samen de verhooring van hun gebeden van Hem ontvingen? Wat bleef de eenheid verstoren?

De wortel van het kwaad

Een jaar later, 1838, schrijft de Prov. Vergadering van Gelderland een dank-, vast- en bededag uit. Dat gebeurt op initiatief van de vredelievende ds. Anthony Brummelkamp, die in die tijd zo'n beetje predikant van heel Gelderland was. De andere provincies worden uitgenodigd om hieraan mee te doen. Zelfs in Zwitserland wordt hieraan deelgenomen.

Ter gelegenheid van deze dag van dankzegging en van verootmoediging publiceert Brummelkamp een boekje met drie preken en gebeden onder de titel *Roepstem tot bekentenis en gebed*. En in dat boekje geeft Brummelkamp dan aan wat hij ziet als de voornaamste oorzaak van de bestaande twisten. Dat is niet het verschil in inzicht m.b.t. verbond en doop, noch het verschil in opvatting m.b.t. een k.o. e.d.

Nee, het ergste kwaad zit dieper. Het ergste kwaad is hoogmoed in het bezig zijn met de heilige zaak van de Heer. Het leek er soms op, dat men eerder blij dan bedroefd was als men bij een ander afwijking van de ware

leer meende te ontdekken. En hoe hoogmoedig kon er niet gesproken worden over broeders, die in zonde gevallen waren. Of over hen, die waren achtergebleven in de Herv. Kerk en niet tot afscheiding konden komen. Het ergste kwaad is dat men niet recht staat voor God en dat men de HEERE niet dient met een volkomen hart. Dat men zoveel eigen eer zoekt en op mensen vertrouwt. Indringender als geen ander wees Brummelkamp de weg van nederigheid, van broederliefde en van zelfverloochening. Is het onder invloed van zijn bemoeienissen, dat de 3e synode van de Afscheiden van 1840 te Amsterdam met een ontroerende schuldbelijdenis komt in een hartstochtelijke poging om de verspeelde eenheid weer terug te winnen?

Lees maar eens: „Met schaamte en schulderkennis zien wij thans terug op hetgene dat vroeger door ons gedaan is, en oorzaak kan geweest zijn van vele oneenigheden in de Kerk en onlusten buiten dezelve. Onder inbedding dat de Heere ons genadig zij, om de ongerechtigheid en de zonde hierin gepleegd te vergeven, en dat Hij herstelle hetgeen wij verbroken hebben (want och! wij kunnen wel breken, maar herstellen dat is Zijn werk) wenschen wij tot dat standpunt terug te keeren, waar wij ons bevonden toen wij uit het Babel van valsche leeringen zijn uitgegaan... Wij bevelen dan ons zelve en de Gemeenten Gode en den Woorden zijner Genade aan en in de gebeden van de kinderen Gods, om ons voor Zijn troon gedachtig te zijn, bedenkende, hoezeer wij des Heeren leiding en bestier in onze bedieningen noodig hebben, en dat wij onbekwaam zijn om iets goeds te doen als uit ons zelve, maar onze bekwaamheid is uit God.”⁵

Heeft ooit een kerkelijke vergadering zo zuiver en oprecht schuld beleden van kerkelijke zonden? Ontroerend om te lezen hoe deze synode de kerken dringt tot het buigen van de knieën.

De synode van 1843

Helaas, deze geest van verootmoediging verkreeg maar moeizaam de overhand. Na een aantal mislukte pogingen kan pas in 1843 opnieuw een synode bijeenkomen. Maar nog voor het officiële begin van de synode ligt m.n. ds. Scholte op bepaalde punten dwars, waardoor samen vergaderen onmogelijk blijkt.

In zijn boekje *De crisis der jeugd* schrijft prof. H. Bouwman daarover: „Het pijnlijke van de toestand werd in de vergadering diep gevoeld. Het hart gevoelde behoefte zich te sterken in gezang en gebed. Vurig stegen herhaaldelijk de gebeden opwaarts. Maar men kon niet tot de eenheid komen.”⁶ Scholte, maar ook Brummelkamp en

Van Raalte vertrekken. Hun weggaan is voor velen diep verdrietig. Sommigen hebben tranen in de ogen. Wat moet gedaan worden? De overgeblevenen besluiten zich nu toch als synode te constitueren.

Maar al gauw ontstaat er nieuwe onenigheid. Op een bepaald moment verklaarde de praeses dat verder vergaderen onmogelijk is. Men besluit dan te doen alsof er geen synode geweest is.

En tenslotte knielt heel de vergadering, in diepe verootmoediging over de onenigheid, neer voor Gods troon om aan de machtige en trouwe Koning der gemeente de noden van Sion op te dragen.⁷ Weer worden de knieën gebogen en de ogen gesloten.

De tijd ontbreekt me en het is ook weinig verheffend om het getwist en het gekrakeel verder te volgen. Pas in 1854 was de 'crisis der jeugd' min of meer overwonnen.

En toch, hoe weinig verheffend en stuitend ook, mij boeit telkens weer die gebedsworsteling. De geschiedenis van de Afscheiden kerken is de geschiedenis van kleine, vaak ook kleingeestige mensjes. Koninkjes in eigen huis, die niet makkelijk de nek voor anderen wilden buigen. Strijders voor eigen gelijk, die lang niet altijd de breedheid van het heil zagen.

Maar deze mensen wisten wel wat bidden was. Zij zochten in de hitte van de strijd telkens weer gelegenheid om samen op de knieën te gaan en de ogen te sluiten en momenten lang niemand anders te zien, dan Hem die alleen kan helen wat wij breken en scheuren.

Stonden zij weer op, dan stonden ze ook al te vaak weer op tegen elkaar. En toch was er als een onderstroom ook die bewogenheid. Met de ogen open zagen zij hun verschillen als levensgroot en onoverkomelijk. Maar op hun knieën en met de ogen dicht zagen zij Hem, die toch hun aller eenheid was. En die in zijn genade en barmhartigheid uiteindelijk de eenheid gaf, die zij zo schuldig verspeelden.

Onze onmacht is onze schuld

Kennen wij dit hartstochtelijk gebed vandaag nog? Als wij zien op de verdeeldheid van de Gereformeerde belijders vandaag, kan ons dat tot zuchten brengen: Wat valt hier nog aan te doen!? Wie vindt hier nog de weg tot elkaar?

Inderdaad, voor ons valt hier ook weinig of niets te doen. Toch, juist ook lettend op wat God in het verleden deed mogen we zeggen: Maar de Heer kan en wil er wél wat aan doen. En wij moeten voor Hem daarvoor ruimte maken.

Hoe?⁸ Door onze onmacht te erkennen en die te belijden als onze gemeenschappelijke schuld. Dat we nog

steeds zo verdeeld zijn is niet een lot dat ons overkomen is. Maar het heeft te maken met zonde en afval van Christus. Dát wij er niets aan kunnen doen, dat is juist ook de schuld, die op ons drukt.

Maar daarom ook vandaag samen op de knieën, neergebogen voor Christus ons Hoofd en belijgend – en dan citeer ik nog één keer Brummelkamp in een ontroerende schuldbelijdenis: „Thans heeft de Heere ons geslagen, de Heere heeft ons gekastijd: het volk met de Leeraars, welke het zich tot Goden gemaakt had, de Leeraars met het volk waarop zij vertrouwd hadden. – Dank o Heere! Eeuwige dank en lof hebbe Uw Naam, het gerommel uwes ingewands voor deze kastijding. En eeuwige dank dat Gij ons daarover pijn doet gevoelen. – Heere, vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren! Heere vergeef en merk op onze smeeking om uwes zelfs, om uwes grooten Naams wil, om de verdiensten uwes lieven Zoons, om zientwil die onze Herder, onze Verlosser, Heer en Koning is. Heere, onze Heere, hoor onze smeeking! Ja. Gij zult hooren naar uwe trouw, naar uwe onwankelbare Verbondstrouw. Amen, ja Amen.”⁹

Wij zouden het anders formuleren. Maar toch... zo op onze knieën en met de ogen dicht hebben we het beste uitzicht op wat God ons geven wil boven bidden of beseffen (Ef 3,20v).

Noten

1 Op 19 maart j.l. herdacht de Chr. Geref. Kerk van Arnhem haar honderdjarig bestaan. Ter gelegenheid van deze herdenking is een klein symposium georganiseerd over 'Eenheid in Gods Kerk'. Daar werd achtereenvolgens gesproken over 'Het geloof in de eenheid' (door Prof. Dr. W. van 't Spijker), 'Het gebed om eenheid' (door ondergetekende) en 'Het gebod tot eenheid' (door ds. M.W. Vrijhof, predikant van de Chr. Geref. Kerk in Arnhem en sinds 17 januari j.l. ook van de Ned. Geref. Kerk aldaar). Mijn bijdrage bied ik hierbij de lezers van 'Opbouw' aan.

2 Hel. de Cock, Hendrik de Cock, eerste afgescheiden predikant in Nederland, beschouwd in Leven en Werkzaamheid. Eene bijdrage tot Recht verstand van de Kerkelijke Afscheiding, Delfzijl, 1886, pag. 302.

3 Hel. de Cock, a.w., pag. 303.

4 J.A. Wormser, Een schat in aarden vaten, dl. I, Nijverdal, 1915; pag. 66.

5 Geciteerd uit C. Veenhof, Kerkgemeenschap en kerkorde, Amsterdam, 1974, pag. 59.

6 H. Bouwman, De crisis der jeugd, heruitgave door C. Smits, 1976, pag. 52.

7 H. Bouwman, a.w., pag. 57.

8 Het volgende is geïnspireerd door wat J.H. Gunning Jr. gezegd heeft in zijn laatste openingscollege aan de Universiteit van Leiden. Deze toespraak is opgenomen in: J.H. Gunning Jr., Brochures en brieven uit zijn Leidse tijd (1889-1899). Ingeleid en bewerkt door drs. A. de Lange, Kok, Kampen, 1984.

9 C. Veenhof, a.w., pag. 62v.

Puzzelhoekje

In deze puzzel krijgen jullie twee omschrijvingen waarvan het eerste woord uit vijf letters bestaat en het tweede uit vier letters die ook in het vorige woord voorkomen.

bv. vervoermiddel – cijfer
trein – tien

De letter die je over houdt schrijf je op en je vindt dan een jaarlijks terugkerende feestdag.

munitie — gast
rommel — plezier
boodschapper Gods — kleur
samen — ontkenning
hoog bouwwerk — schoorsteenzwart
erg willen — voldoende gekookt
bijenhouder — kenteken
stijgen — metaal
bestaan — een heleboel
zware smidshamer — niet recht
edel dier — knol
naar beneden gaan — schuifbak
niet voor — deel van de voet

G. Wijkhuizen-van Vuuren,
Den Helder

De oplossing van de vorige puzzel
was: purimfeest

Ytje Veefkind-Eenkhorn, Krommenie

Johan (1)

De grote gereformeerde kerk in ons dorp is enige tijd vacant geweest. Sinds een maand is er een nieuwe predikant. Op een dag staat hij voor onze deur. Ik doe open en zie een grote man met een prettig, open gezicht.

„Ik ben Johan, de nieuwe collega, en ik wil graag even kennis met jullie maken.”

Gelukkig is Koos thuis, en zo zitten ze

even later in onze voorkamer met elkaar te praten of ze elkaar al jaren kennen. Dit is voornamelijk aan Johan z'n openhartig optreden te danken. Wij drinken koffie en na een uurtje staat hij op.

„Francien, mijn vrouw, verwacht over enkele weken de baby. Als alles achter de rug is, moeten jullie gauw eens bij ons langs komen”, zegt hij bij het weggaan.

„Hoeveel kinderen hebben jullie?”, informeer ik.

„Dit is ons vijfde kind, maar we hebben er twee vlak voor de geboorte verloren. Francien moet binnenkort in het ziekenhuis opgenomen worden. De dokter wil geen enkel risico nemen.” Onervaren als wij zijn, kunnen wij niet bevatten hoeveel verdriet er achter deze woorden ligt. Wij lopen met hem mee naar de voordeur.

„Mag ik intussen nog eens langskomen?”

„Natuurlijk”, zeggen wij, „je bent van harte welkom”.

„Ja, zie je”, zegt hij, „ik heb gewoon een wapenbroeder nodig”.

Zo gaat Johan die eerste keer bij ons weg.

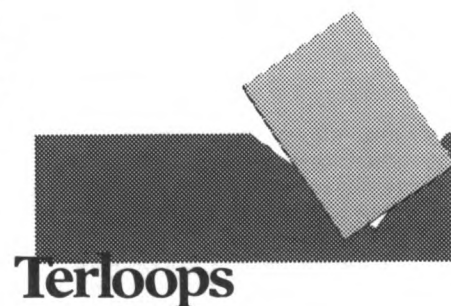
Zijn tweede bezoek is veertien dagen later. Nu om te vertellen dat Francien in het ziekenhuis ligt. De kinderen logeren bij familie.

Hij is alleen thuis en ik nodig hem uit om te blijven eten – wat hij spontaan doet. Die middag tafelen we lang, omdat Johan ons de wonderlijke geschiedenis van zijn roeping als evangeliedienaar vertelt.

In de oorlog zat hij in krijgsgevangenschap. Hij was verhoord, gefolterd, gevlucht. Na een vreselijke tocht dwars door Duitsland was hij uiteindelijk ergens ondergedoken. En daar kwam de grote verandering in zijn leven. Hij maakte kennis met het evangelie en was daar diep van onder de indruk.

„Toen ben ik in gedachten de hele weg teruggegaan. De oorlog weer door. De gevangenschap, de mishandeling, de angst, de dingen onderweg. Alles heb ik opnieuw meegemaakt. En ik heb de naam *Jezus Christus* over al mijn herinneringen heengelegd. Hij werd voor mij de Enige, die een weg wist met deze vreselijke puinhoop, deze hel waar ik door heengegaan ben. Ik studeerde rechten, maar dat werd nu theologie. Ik wilde de mensen leren zich te laten troosten door Jezus Christus. Alleen met Hem kunnen wij alles dragen.”

De maaltijd is afgelopen. In het dankgebed vragen we of de Here voor Francien en de baby wil zorgen. Met de beloften ons op de hoogte te houden van haar toestand, neemt Johan afscheid van ons.

P.C. van Wijk

Veranderen mag, eerlijkheid gewenst (1)

Dat er in de vrijgemaakte kerken heel wat aan het veranderen is, is zo langzamerhand wel duidelijk. Het Nederlands Dagblad zwijgt er niet over en doet aan die verandering mee. Je vraagt je wel eens af, hoe het allemaal opeens zo vlug kan gaan. Je kunt ook constateren, dat een aantal veranderingen al lang 'leefden', maar nu pas aan de oppervlakte komen.

In november 1991 stond in het ND een verslag van een lezing van de filosoof Hoogland, die o.a. zei, dat het 'vrijgemaakt reactiemodel' failliet is. Duidelijke taal!

Omstreeks diezelfde tijd werd een artikel geplaatst met als opschrift „De gemiddelde vrijgemaakte van nu heel anders”. Hierbij werd gewezen op het feit, dat jongeren en ouderen uit elkaar groeien en dat voor de jongeren de vrijgemaakte kerk niet altijd de enige is waar ze naar toe kunnen gaan. Over allerlei dingen spreken de jongeren met anderen, maar vaak niet in eigen kring, „omdat daar de antwoorden al gegeven worden voordat de vragen gesteld zijn”.

Veel jongeren ervaren de sfeer in de kerk „als beklemmend en zoeken elders de ruimte”. Ook wordt er op gewezen, dat er een „minder krampachtige opstelling (is) gekomen”, zodat de 'ware-kerkkwestie' niet meer zo wordt beantwoord, alsof de ware gelovigen alleen in de vrijgemaakte kerken zijn te vinden.

Drs. J.A. van Delden wees er in juni 1992 op, dat er een gereformeerd (vrijg.) reveil nodig is. En volgens het verslag van zijn toespraak merkte hij op: „Als vrijgemaakten moeten we dan een aantal dingen afleren... Wij moeten terug naar de kern van de zaak; dat is niet: ben je lid van de kerk, maar: ben je christen?”

Soms is het net of je jezelf hoort praten zo'n dertig jaar geleden en al eerder. Want al de dingen, die nu worden gezegd en geschreven, werden tientallen jaren geleden ook al gezegd en geschreven, maar van bepaalde zijde kreeg je toen meteen het bordje 'niet goed vrijgemaakt' omgehangen. W.G. de Vries doet dat trouwens nog steeds, want in het laatst verschenen handboek van zijn kerken heeft hij het weer over „aanslag op de Vrijmaking als acte van trouw”. Hij heeft het dan over

het nieuwe blad 'Bij de tijd'. Niet alles is dus veranderd, maar wel veel. Prof. Dr. J. Douma merkte in het blad Kerk (helaas ter ziele) op, dat „we... wat vrijgemaakte eigenaardigheden (zullen) kwijtraken”. Dat is wat zacht uitgedrukt, want het gaat om meer dan 'eigenaardigheden'. Jammer is, dat Douma er niet bij zegt, dat *het tijd wordt, dat men (en ook hij?) een aantal dingen kwijtraakt.*

Dagboekschrijver Bas

In het jongerenblad Kivive (met meestal prima inhoud) publiceert een zekere Bas van 16 jaar delen (of alles?) uit zijn dagboek. Hij schreef over een pennestrijd tussen J.P. de Vries, hoofdredacteur van het ND, en prof. M. te Velde van 'De Reformatie' inzake het feit, dat ook het ND in verschillende opzichten een ander beleid voert dan vroeger. Die over-en-weer-artikelen logen er inderdaad niet om en Bas vond dat maar niks en hij schreef in duidelijke bewoordingen zijn mening neer. Bravo, Bas! Prompt kwam er een ingezonden brief van een mevrouw, die Bas op een even duidelijke manier op z'n kop gaf. Ze beweerde in die brief meer dan ze vroeg, maar aan het slot kwam de vraag, of Bas ook gedankt had, nadat hij zijn gedachten op papier had gezet. Met wat die mevrouw schreef, ben ik het gans oneens, maar met die opmerking over dat danken kan ik wel meegaan. En toen moest ik opeens terugdenken aan vroeger. Dat heb je soms, die gedachtensprongen.

Ik moest denken aan J.P. de Vries in april 1969. In het CJB van 4 april 1969 verscheen een artikel van Huug Postma (schuilnaam, ware identiteit aan De Vries en mij bekend) over de toen aanstaande synode. De inhoud van dat artikel was zodanig, dat vier redactieleden, waaronder ikzelf, hiervoor geen verantwoordelijkheid wilden nemen en dit als mededeling onder het betreffende artikel ook kenbaar maakten. Op de bestuursvergadering van 19 april (er groeide dus niet veel gras in die tussentijd) diende J.P. de Vries naar aanleiding van die mededeling een voorstel in om de redactie van het CJB te ontslaan en als bondsbestuur een nieuwe redactie te kiezen. Ik geef het wat verkort weer, maar de bedoeling was duidelijk: vier redactieleden moesten weg! Zo waren toen de manieren; zo werd met mensen omgegaan. Als Bas dat eens wist...

Formeel kon een dergelijk voorstel worden ingediend en aangenomen. Dit laatste gebeurde ook, de koppen waren al lang geteld.

Wat men in de kerk had geleerd, werd in de organisaties toegepast. Een woord van dank aan de weggezonden redactieleden bleef uit. Maar heeft ieder, die dit voorstel steunde, ook persoonlijk gedankt?

Ik vraag: Zou zoiets vandaag nog kunnen gebeuren? Ik denk van niet. De tijden zijn veranderd en de vrijgemaakte mensen ook.

Maar onrecht blijft onrecht.

En onrecht is zonde.

Onrecht verdragen is niet altijd gemakkelijk, het doet pijn.

Tenslotte: van gedachten veranderen mag; het zou goed zijn het in bepaalde situaties duidelijk te zeggen.

Goed voor jezelf én goed voor de ander!

Om zó te kunnen danken!

H. Algra, Den Helder

Trouwdienst

De kerk stroomde al aardig vol. Een geroezemoes van stemmen, van mensen die elkaar lang niet gezien hadden. Kinderen die vol verwachting keken of de meester er al aan kwam. Want vandaag trouwde hun meester. Hoe zou hij eruit zien? En vooral: hoe zou zijn bruid er uit zien?

Vaak zitten er maar een paar rijen mensen in de kerk als er iemand trouwt. Hier was de hele gemeente bij elkaar gekomen. En zo hoort het ook; de hele gemeente om het bruidspaar. Er waren ook gasten. De burens van de bruidegom. Ze waren nog nooit in een kerkdienst geweest. Ze zaten er een beetje verloren bij. Iedereen kende elkaar. Zij hadden een beetje het gevoel dat ze er niet bij hoorden. Maar ze waren wel verbaasd dat er zo veel mensen waren.

Plotseling stopte het orgel. Twee meisjes begonnen op hun dwarsfluit te spelen. Psalm 150. Ondertussen liep het bruidspaar naar voren. Gelukkig niet onder de muziek van een of andere wereldse medley. Looft God met alle instrumenten die je maar kunt bedenken, want vandaag is het feest. Daarna kwam de kerkeraad binnen. Van een afstand leken het strenge heren. De meesten in het zwart. Zo te zien hadden ze stevig de wind eronder. De ouderling van dienst gaf de dominee de hand. De dienst kon beginnen.

Er werd gezongen. De dwarsfluiten zwegen, het orgel was aan de beurt. Er werd uit de Bijbel gelezen. Veel kerkgangers hadden een Bijbel bij zich. Niemand die even voor de aardigheid de gasten mee liet lezen. De rol pepermunt leek zelfs gereserveerd voor de eigen gemeenteleden en keerde bijtijds terug in de richting van de eigenaar. De dominee hield een stevige preek. Het formulier werd gelezen. Bruid en bruidegom werden netjes met 'u' aangesproken. Zo stond het nu eenmaal in het formulier. Het

bruidspaar beantwoordde de vragen uit het formulier. Na de slotzang werd de zegen uitgesproken.

De dienst was afgelopen, maar iedereen ging weer zitten. De kinderen kwamen naar voren. Ze vormden een flink kinderkoor. Uit volle borst werden een paar psalmen en gezangen voor de meester en zijn bruid gezongen. Het was ontroerend mooi. Ook de dwarsfluiten lieten zich weer horen. De kerkeraad kon tevreden zijn. Geen fluit en geen kinderkoor in de dienst zelf, want dat was men niet gewend. En daar moest men ook maar niet aan wennen.

Na het optreden van het kinderkoor was het weer een geroezemoes van jewelste. De kerkgangers liepen schuifelend naar de uitgang, ondertussen druk pratend met andere mensen. De burens kenden verder niemand en ver trokken alleen in het winterse duister. De dienst was in goede orde verlopen.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Utrecht

Ds J.C. Schaeffer heeft bedankt voor het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep.

Ned. Geref. Kerk van Nijverdal

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op kandidaat drs J. Dekker te Nunspeet, die door de regio Harderwijk beroepbaar werd gesteld op zaterdag 3 april jl.

Ned. Geref. Kerk te Rijsbergen en Breda

De kerkeraden hebben een beroep uitgebracht op ds. P. Kurpershoek te Assen.

De NGJ-dag voor de jeugd 1993

Op hemelvaartsdag 20 mei a.s. is er weer de nationale Nederlands Gereformeerde jeugdmeeting: de jeugddag 1993 van het NGJ.

Deze keer zullen we spreken over 'Vluchten kan niet meer'. De vraag 'Waar is jouw God?' staat centraal. Een vraag die je gesteld wordt en waar je het best moeilijk mee kunt hebben. Ds. G. de Lange uit Rotterdam zal daar met ons over praten. Door op de jeugdvereniging de bijbelstudie over psalm 42 te doen ben je prima voorbereid.

Verder is er in het programma een optreden van de cabaret-groep Stof, zullen we veel zingen, is er gelegenheid om door te praten over het programma, wordt de aktie voor Bonaire afgesloten (neem je geld mee!) en wordt de nieuwe aktie opgestart. Wie? Wat? Waar? NGJ-jeugddag 1993 Hemelvaartsdag 20 mei, aanvang 10:00 uur Christelijk College Nassau Veluwe Stationslaan 26 (op enkele minuten van het station), Harderwijk Tot ziens op hemelvaartsdag!

Vereniging 'Steun Oost-Soemba'

De jaarvergadering van de vereniging zal worden gehouden op 15 mei a.s. in het Zalencomplex 'De Eenhoorn' te Amersfoort, Kon. Wilhelminalaan 33 (tegenover het station). Aanvang 13.30 uur. Vóór de pauze zullen de huishoudelijke zaken aan de orde komen. Daarna zal de heer Jaap den Hertog te Oostzaan aan de hand van recente dia's iets vertellen over een aantal facetten van het werk op Soemba. U wordt van harte uitgenodigd deze jaarvergadering bij te wonen.

Br. S. Pirot (preekconsent)

Het aan br. Pirot verleende preekconsent is door de regio Zuid onlangs met één jaar verlengd.

De heer Pirot is woonachtig: Bilzen-Beverst, Leenveldstraat 84, 3740. Tel.: 09-3211332477.

Zomerprogramma in Eck en Wiel (l'Abri Nederland)

3 juli – 19 juli 1993

In huize Kortenhoeve in het Betuwse Eck-en-Wiel houdt l'ABRI Nederland ook deze zomer weer haar zomerconferentie.

Het is een plek van rust en bezinning, van gesprek en ontmoeting. Wij heten iedereen welkom die verdieping zoekt. De thema's sluiten aan bij uw vragen.

U kunt komen voor een dag of een week-end, voor een week of voor de hele periode.

Het hoofdthema van de hele periode is: *Wat maakt het leven ondanks alle verdriet toch de moeite waard?*

Iedere dag bestaat uit een afwisseling van lezingen met discussie, werken in huis en tuinen en vrije studie. Voor een beperkt aantal mensen is nog plaats om als help/ster te komen.

EERSTE THEMA-WEEK:

Persoonlijkheidsgroei

Om te kunnen groeien moet je wortelen in goede aarde. Wij zijn erop uit om die goede aarde aan te dragen. Het zal ook niet gaan zonder onkruid te wieden.

Wortelen, wieden en snoeien. Daarvoor zijn wij bijeen in deze week.

Wij beginnen met 'wortelen' op de zaterdag, daarna 'wieden', op de maandag 'snoeien', op de dinsdag en op de woensdag gaat het verder met 'groeien'. (Er valt trouwens veel werk in de tuin te doen...)

Zaterdag 3 juli

10.00 Aankomst en ontvangst

10.30 *Wortelen in goede aarde, wat is de basis voor persoonlijkheidsgroei*, Wim Rietkerk

15.00 *Hoe de navolging van Jezus ons motiveert om te veranderen*, Marleen Ramaker

Avond Paneldiscussie en/of videofilm

Zondag 4 juli

11.00 Samenkomst, o.l.v. Pieter van Kampen: *de smalle weg?*

Maandag 5 juli

10.30 *Snoeien... wat verhindert groeien?* (m.b.v. Enneagram)

middag Werk

20.30 Workshop a.h.v. Enneagram

Dinsdag 6 juli

10.30 *Omgaan met elkaar*, Greta Rietkerk

15.30 *Assertiviteit en zelfverloochening*, Pieter van Kampen

avond Video

Woensdag 7 juli

10.30 *Valt van ieder leven een verhaal te vertellen?*, Ruard Ganzevoort
avond Afsluiting

Donderdag 8 juli
Vrije studiedag

TWEEDE WEEKEND:

De leiding van God: in de wereldgeschiedenis en in onze kleine levensgeschiedenis

Velen tobben hiermee: waar zie je nu de hand van God? Soms kun je die pas zien als er eerst iets met jou gebeurd is, als je je ervoor openstelt, en leert los te laten.

Vrijdag 9 juli

20.30 Opening en bijbelstudie, Wim Rietkerk

Zaterdag 10 juli

10.30 *Sluit leiding van God de menselijke verantwoordelijkheid uit?*, Pieter van Kampen

15.30 *De leiding van God in de wereldgeschiedenis*, Roel Kuiper
avond Film en spel

Zondag 11 juli

11.00 *Samenkomst* olv. Wim Rietkerk

Maandag 12 juli

F.A. Schaeffer: *Gods leading in our lives* (Reclaiming the world-video)

Dinsdag 13 juli

Vrije studiedag

DERDE THEMA-WEEK

Kunstweek

Met speciale aandacht voor *verwerking van lijden* in schilderkunst, muziek en literatuur.

De joodse visie op het lijden van Christus. Raakt deze het unieke ervan?

Woensdag 14 juli

17.00 Aankomst

18.30 Maaltijd

20.30 Marc Chagall (met lichtbeelden over de lijdende Christus), door Marc de Klijn

Donderdag 15 juli

10.30 *The gift of Asjer Lev* (Chaim Potok), door Wim Rietkerk

middag Werk en werkbespreking (o.l.v. Hans van Seventer)

avond Lieder over het lijden + film

Vrijdag 16 juli

10.30 *Afbeeldingen van het lijden van Christus in de kunstgeschiedenis*, Willem Meijer

middag Werk en werkbespreking (o.l.v. Hans van Seventer)

20.30 *Openbaring*: Anneke Kaai

Zaterdag 17 juli

10.30 *'Truth in art'*, Pieter van Kampen (m.m.v. Seerveld op video)

15.30 *Satire: spotten met lijden*, Marleen Hengelaan-Rookmaker over eigentijdse muziek

avond Lied en spel

Zondag 18 juli

11.00 Samenkomst o.l.v. Wim Rietkerk

20.30 Muziekavond in de Dorpskerk.

Ieder die komt wordt verzocht zijn werk mee te nemen en waar mogelijk muziek-instrumenten. Ieders bijdrage is welkom. Als je voor enkele dagen komt s.v.p. slaapzak meenemen.

Kosten: per dag: f 25
per weekend: f 50
per thema-week: f 125
de hele periode: f 350

Routebeschrijving:

Per trein: naar Tiel of naar Rhenen.

Vandaar bus 44.

Per auto: snelweg Utrecht-Arnhem, afslaan bij Amerongen en met de veerpont richting Tiel. Het eerste dorpje na het pontje is Eck en Wiel.

Adres: Huize Kortenhoeve, Burg. Verbrughweg 40, 4024 HR Eck en Wiel, tel. 03449-1914.

Onder andere(n)

Interserve houdt ontmoetingsdag

I INTERSERVE-Nederland (v/h BMZG) houdt op zaterdag 8 mei de eerste ontmoetingsdag van dit jaar in 'De Wittenberg' (v/h RBS) te Zeist.

Het thema van de dag is: 'Zending en geestelijke strijd/gebed'.

De hoofdsprekers van de dag zijn Fe en Mark Hester. Dit Filippijns/Amerikaans echtpaar heeft tijdens het zendingswerk in de Filippijnen veel van de kracht van het gebed meegeemaakt. Ze geven hierover nu full-time zeer verhelderend onderwijs.

Het thema is van groot belang, ook voor de zendingssituaties in onze eigen omgeving.

Tijdens het middagprogramma hopen verschillende zendingswerkers van INTERSERVE te vertellen, wat zij in de praktijk geleerd hebben van voorbede en geestelijke strijd.

Er zal de hele dag een speciaal programma zijn voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar. Bovendien is er een boekentafel aanwezig. De dag begint om 9.30 uur en duurt tot 16.00 uur. Er zal in de lunchpauze soep, melk e.d. aanwezig zijn, terwijl van ieder wordt verwacht zelf een lunchpakket mee te brengen.

'De Wittenberg' ligt aan de Krakelingweg 10 te Zeist. Een routebeschrijving en andere informatie kan verkregen worden bij het secretariaat van INTERSERVE, tel.: 03404-13741.

Cursuswijzer

De Evangelische Hogeschool organiseert onder de naam EH-Zaterdag Academie, leerzame en praktische cursussen en seminars. De een- of meerdaagse bijeenkomsten worden gehouden in het EH-gebouw te Amersfoort (Drentsestraat 1), in principe op zaterdag van 10.00 tot 14.00 uur.

Godsdienstonderwijs bedreigd..?

Een driedaagse cursus over de positie van het vak godsdienst in de Basisvorming of voortgezet onderwijs.

Docenten: drs. R.H. Matzken en drs. W. de Vos

Kosten: f 135,-

Cursusdata: 22, 29/5 en 5/6 1993

'New Age' in Bijbels perspectief

Deze vierdaagse cursus geeft een doorlichting van het fenomeen New Age.

Docenten: Drs. R.H. Matzken en drs. K van Berghem

Kosten: f 180,-

Cursusdata: 4/9, 11/9, 18/9, 25/9 1993

Basiscursus creationisme

Deze cursus behandelt op een viertal zaterdagen en aantal basisbegrippen van het creationisme.

Docenten: Drs. N.C. van Velzen, Drs. H. Murris, Drs. T. Zoutwelle

Kosten: f 180,-

Cursusdata: 12/6, 26/6 en 3/7, 10/7 1993

Organisatie, PR en communicatie

Een vierdaagse cursus over hoe men als organisatie het beste de doelgroep kan bereiken.

Docenten: D. Broekema, drs. T. Meijs, J. van Dam, J. Timisela en J. van Lier.

Kosten: f 180,-

Data: 4/9, 11/9, 18/9, 25/9 1993.

Kennis van het NT-Grieks

Docenten: dr. Chr. Fahner, drs. M.A. van Willigen

Kosten: f 225,-

Data: 18/9, 2/10, 16/10, 30/10 en 13/11 1993

Wetenschapsleer en wereldbeschouwing

Een inleiding in de wetenschapsleer.

Docent: prof. dr. W.J. Ouweneel

Kosten: f 180,-

Cursusdata: 9/10, 16/10, 27/11 en 4/12 1993

De hele mens in een gebroken wereld

Grondslagen van een bijbels wereldbeeld en van duurzame waarden en normen.

Docenten: drs. R.H. Matzken, drs. Chr. Steyn

Kosten: f 180,-

Cursusdata: 13/11, 20/11, 27/11 en 4/12 1993

Gelovend denken

Een inleiding in de Reformatorische Wijsbegeerte.

Docenten: Drs. A. Zijlstra; dr. R. van Woudenberg.

Kosten: f 180,-

Cursusdata: 18/9, 2/10, 16/10, 30/10 en 13/11 1993

Zomercursus 'De geheimen van de aardkorst'

Een driedaagse cursus over het ontstaan van het Nederlandse landschap met een excursie.

Docenten: Ing. C. van der Louw, ing. H. Wieggers, drs. T. Zoutwelle, drs. J.A. van Delden.

Kosten: f 165,- excl. bijdrage voor lesmateriaal

Cursusdata: donderdag-zaterdag 19-21 augustus 1993 van 10.00 - 15.00 uur

EH
Zaterdag Academie

Daar wordt u wijzer van.

Ja, informeer mij over de O cursus:

Naam:

Adres:

Postcode:

Plaats:

evangelische hogeschool

Bon opsturen naar:

EH, Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort

*„Ik geloof de vergeving der zonden,
wederopstanding des vleses
en een eeuwig leven.”*

In de Heer gerust, mijn lieve man

ALBERT PIETER MUYS

geb. 24-7-1910 te Hilversum overl. 5-4-1993 te Bosch en Duin

A.M. Muys-Buwalda

Hij is heden in besloten kring ter ruste gelegd.

*„Jezus Christus, gist'ren, heden
komt voor eens en komt voorgoed.”
(uit gezang 300)*

Zeist, 8 april 1993

Mijn man werd de laatste jaren zorgvuldig en met liefde verpleegd in 'De Wijngaard' te Bosch en Duin. Overtuigd van Uw medeleven verzoek ik U vriendelijk mij de rust te gunnen om dit verdriet te verwerken.

*„Ik ben de opstanding en het leven;
wie in Mij gelooft, zal leven,
ook al is hij gestorven”*

In dankbare herinnering gedenken wij met onze kinderen onze vriend

AB MUYS

overleden 5 april j.l. te Bosch en Duin.

Baarn, Bep & Eep Arnold.

Voor uw felicitaties en andere blijken van medeleven ter gelegenheid van ons huwelijk willen wij U hartelijk danken.

Ds en Mevr. Henk & Betsy de Jong-Mennen
Zeist, april 1993

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.

Opgave: tel. 05130-20476.

- 24 april Jaarvergadering persvereniging Opbouw; spreker: dr. A. van der Dussen
- 6 mei Vrouwenkontaktdag te Kampen
- 13 mei Predikantenkonferentie te Apeldoorn
- 15 mei Jaarvergadering Steun Oost Soemba in de Eenhoorn te Amersfoort; 13.30 uur
- 15 mei Uiterste datum voor inzending van stukken bestemd voor de Landelijke Vergadering 1994 bij de Voorbereidingscommissie te Apeldoorn (J.M. Wentink, Kam. Onnesstr. 5, 7316 LM Apeldoorn)
- 18 mei Voorjaarsvergadering S.E.V.; 19.30 uur te Utrecht
- 20 mei N.G.J. Jeugddag te Harderwijk
- 8-10 okt. N.G.J. Bijbelstudieweekend
- 6 nov. Landelijke ouderlingenkonferentie
- 19-21 nov. N.G.J. Bijbelstudieweekend

1994

- 12 mrt. Landelijke Vergadering Apeldoorn

**DE WERELD
DRAAIT TOCH WEL
DOOR.**

**MAAR WAAR STAAT
UW KRANT BIJ STIL?**

Het nieuws, de kranten, de dingen van de dag. De wereld draait wel door; zelfs al zou je er niet over schrijven. Maar waar staat uw krant bij stil?

Persvrijheid? Prima. Het Nederlands Dagblad neemt die vrijheid. Maar gebonden aan de Bijbel. Verbonden met mensen die daarnaar willen leven.

Een complete krant. Met het dagelijks nieuws. Veel ruimte voor religie en kerk. Constructief commentaar. Een gereformeerde ochtendkrant: scherp en schrap.

Wat denkt u van een vergelijkend waarden onderzoek? Neem, lees, proef en beproef. Een proefabonnement kost maar 14,-. Dan vindt u het Nederlands Dagblad vier weken lang, trouw bij u aan het ontbijt.

DE WERELD OP WAARDE

EEN KRANT LEER JE LEZEND PAS KENNEN.

Daarom neem ik een proefabonnement op het Nederlands Dagblad: vier weken lang thuisbezorgd voor 14,-. Ik betaal pas als ik uw acceptgiro heb ontvangen.

NAAM

ADRES

PC/WOONPLAATS

TELEFOONNUMMER

Stuur deze coupon in een envelop naar het NEDERLANDS DAGBLAD, Antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld. Een postzegel is niet nodig. Of bel voor een proefabonnement: 03420-10720.

0

Nederlands Dagblad
Gereformeerd gezinsblad